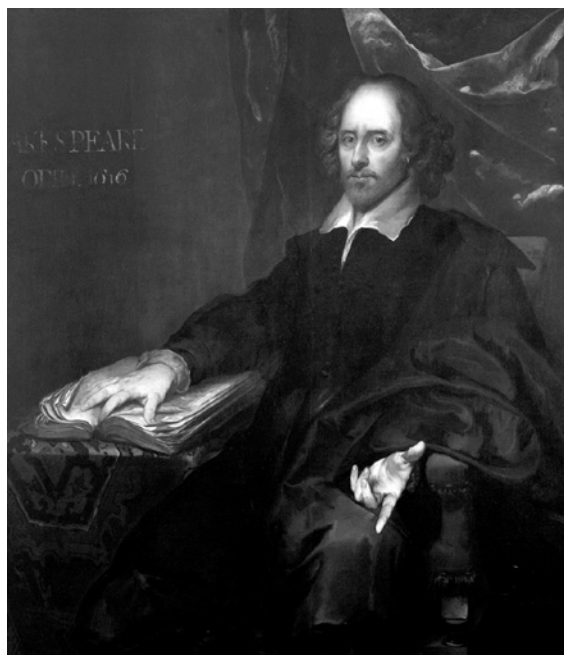

Драматургі
світу

Ўільям Шэкспір

МАКБЕТ

*Пераклаў з англійскай
Лявон Баршчэўскі*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2023

УДК 821.111-21
ББК 84(4Вел)-6
Ш98

Серыя заснаваная ў 2018 годзе.

Рэдкалегія серыі:

А. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Мазынскі,
М. Пушкіна, В. Ракіцкі

Пераклад зроблены паводле крыніц:

Shakespeare, W. *Macbeth*. Ed. Thomas Marc Parrott.

New York: American Book Co., 1904.

<http://www.shakespeare-online.com/plays/macbethscenes.html>

Шэкспір, Ў.

Ш98 Макбет / Шэкспір Ўільям; пер. з англійскай Лявона Баршчэўскага; прадмова А. Баршчэўскага. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2023. — 96 с. (Драматургі свету).

ISBN 978-985-23-0219-7.

Трагедыя вялікага англійскага драматурга і паэта Ўільяма Шэкспіра (1564–1616), прысвечаная мастацкаму даследаванню прыроды злачынства і кары, падаецца ў гэтай кнізе ў новым беларускім перакладзе, з прадмовай і каментаром Лявона Баршчэўскага.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

ББК 84(4Вел)-6

УДК 821.111-21

На фронтыспісе:

Пітэр Борсэлер,

Партрэт Шэкспіра (каля 1679).

ISBN 978-985-23-0219-7

©Баршчэўскі А. П., прадмова, пераклад на беларускую мову, 2023.

©Афармленне, дызайн серыі. Зміцер Колас, 2018.

МАКБЕТ: СІНДРОМ ЗЛАЧЫНСТВА, АБО ЯК ЗЛО НАРАДЖАЕ ЗЛО

Вялікі англійскі драматург і паэт Ўільям Шэкспір пражыў, як на сённяшняе разуменне, не такое доўгае зямное жыццё – 52 гады, – аднак, асабліва пачынаючы з позняга Асветніцтва і ранняга рамантызму, яго імя трывала згадваецца як адно з першых у ліку літаратурных геніяў усіх эпох і народаў. У першую чаргу, рэжысёраў, актораў, сцэнографаў, кампазітараў, чытачоў і гледачоў пастановак на сцэне і ў кінематографе да сённяшняга дня прывабліваюць трагедыі, напісаныя Шэкспірам у другі перыяд яго творчасці, прыкладна з 1601 па 1606 год, да якіх належыць і «Макбет».

Як цяпер добра вядома, Шэкспір, які з юначых гадоў цікавіўся гісторыяй розных краін Еўропы, «каркасы» сюжэтаў для абсалютнай большасці сваіх трагедый браў з розных гістарычных або літаратурных крыніц, каб потым надаць гэтым сюжэтам новае жыццё праз стварэнне адметных вобразаў, праз імкненне зрабіць мастацкае даследаванне сутнасці чалавека і дачыненняў яго са светам. Гэта ў поўнай меры стасуецца і да твора, які публікуецца ў гэтым выданні. Напраўду, Макбет – гістарычная асоба: генерал і сваяк шатландскага караля Данкана, якога ён забіў у 1040 годзе. Пасля гэтага Макбет каранаваўся сам, кіраваў краінай на працягу сямнаццаці гадоў і загінуў у 1057 г. у бойцы з Мэлкамам, Данканавым сынам. Як сведчаць разнастайныя даўнія працы па гісторыі Шатландыі, гістарычны Макбет паказаў сябе наогул досыць адважным і разважлівым манархам, але пазнейшыя храністы знізілі яго вобраз і ўвялі ў свае творы легендарна-міфалагічныя моманты («сёстры-вяшчунні», якія прадказваюць будучыню Макбета; ваяр «не народжаны жанчынай», які яго заб'е; Бірнамскі лес, які «рушыць на замак Дансінан»). Усё гэта ператварылася ў кнігу, на якой грунтуецца сюжэт шэкспіраўскай трагедыі: гаворка ідзе пра «Хронікі Англіі, Шатландыі ды Ірландыі» Рафаэла Хоўліншэда,

другое выданне якіх было апублікаванае ў 1586 г. У той жа час, Шэкспір істотна перарабіў узяты адтуль сюжэт, абапіраючыся на свае ідэйна-эстэтычныя задачы і даючы волю ўласнай мастацкай інтуіцыі. Так, для сцэны забойства караля Данкана ён выкарыстаў больш старажытны эпізод з хронікі Хоўліншэда – забойства шатландскага караля Дафа ягоным генералам Допалядам, што мела месца ў X стагоддзі. Шэкспір стварыў цалкам арыгінальны вобраз лэдзі Макбет, пра якую Хоўліншэд літаральна адным сказам значае толькі тое, што яна «распаліла амбіцыі мужа». І гэта абсалютна апраўдана: аўтар пісаў п'есу, а не гістарычнае даследаванне, а законы стварэння сутэстыўна-займальнага літаратурнага твора вымагаюць менавіта такога падыходу.

Адносна пабудовы разглядаанай п'есы амерыканскі інтэрпрэтатар творчай спадчыны Шэкспіра Бернард Лот пісаў, сярод іншага, наступнае: «Сачыць за падзеямі «Макбета», у параўнанні з іншымі шэкспіраўскімі творамі, магчыма, лягчэй за ўсё. Ён пабудаваны такім чынам, што амаль усё, што ў ім адбываецца, непасрэдна дачыняецца з галоўнай гісторыяй – узыходжання Макбета на вяршыню ўлады і яго падзення. У першай палове трагедыі Макбет паказаны шляхетным ваяром, які, захвочаны чыннікамі натуральнымі (яго ўзвышэнне як ваяра) і звышнатуральнымі (яго сустрэча з «ведзьмамі» ў пустэльнай мясціне), у выніку забівае караля, каб стаць каралём самому. Калі яго пачынае апаноўваць страх, ягоная жонка ўпэўнена прыспешвае яго, і разам яны абое ўчыняюць забойства караля Данкана ў ягоным замку. Макбет становіцца каралём, але не адчувае сябе ў бяспецы, аж пакуль не гіне Бэнка, сапраўды шляхетны й гожа ваяр, які ўжо не можа настройваць народ супраць свайго новага валадара... У цэлым падзеі п'есы разгортваюцца хутка, бо гэта расповед пра персанажа, які рушыць насустрач сваёй гібелі, а яго першасная ўлада немінуча залежная ад гэтага руху. Паколькі Макбет дамінуе ў драме, яе сюжэт сутнасна ўяўляе сабою паступальны рух ягонага каралявання»¹.

¹ William Shakespeare. Macbeth. Edited by Bernard Lott, M. A. [London:] Longman Group Ltd. 1965, p. xiii–xv.

Асноўны змест «Макбета», як і іншых вялікіх шэкспіраўскіх трагедый пачатку XVII ст., звязаны з заняпадам ідэалогіі рэнесансавага гуманізму, пададзеным, так бы мовіць, у сярэднявечным антуражы, як і ў выпадках з «Гамлетам», «Атэлам», «Каралём Лірам». Вызвалены ад шмат якіх духоўных путаў сярэднявечча, чалавек Адраджэння ўсвядоміў сябе як самадастатковую духоўную і маральную сілу, якая фактычна сцвярджае сябе, сваю роўнасць з багамі у вялікіх справах. Аднак, паводле ўкраінскага даследчыка Дзмітра Налівайкі, «хада грамадска-гістарычнага жыцця раз за разам адмаўляла пастулаты гуманістычнай ідэалогіі, руйнавала найўна-аптымістычную, і па-свойму дагматычную, веру ў прыроджаную дабрыню і разумнасць чалавечай натуры. Аднак, рэнесансавы індывідуалізм усё часцей паварочваўся да свайго змрочнага, «дэманічнага» боку – гвалту і самадурства, амаральнасці і падступнасці, дзікіх оргій драпежных апетытаў і эксцэсаў непамерных амбіцый. Пацярпеў крах ідэал асобы эпохі Адраджэння – гераічны, гуманны, духоўны, скіраваны на добрыя справы, на сцвярджэнне высокай годнасці людзей; але ўзнікла новае разуменне чалавечай прыроды як складанай і супярэчлівай, здольнай як да добра, так і да зла»¹. З аднаго боку, Макбет, з якім мы сустракаемся ў экспазіцыі драмы, адпавядае сярэднявечнай мадэлі беззаганнага рыцара, адданага васала караля Шатландыі. Зло, якое закрадаецца ў яго душу, сеецца прароцтвам ведзьмаў (у арыгінале: *Weird Sisters* – «таямнічыя сёстры»). Шэкспіра цікавяць стасункі чалавека і зла: наколькі ён успрымальны да гэтага зла, ці можа процістаяць яму, а можа, ведзьмы – гэта толькі ўвасабленне заганных схільнасцяў, якія здаўна існавалі ў Макбетавай душы і якія ён хавае ад сябе і свету? З другога боку, заўважна, што трактаванне вобраза Макбета ў гэтым творы мае свае карані ў постацях рэнесансавых індывідуалістаў, якія ўбачылі найвышэйшую мэту і амаль сакральны сэнс свайго жыцця ў сцвярджэнні і ўслаўленні свайго асобы, у поўным выяўленні закладзеных у ёй магчымасцяў.

¹ Шэкспір, В. Макбет. Пер. Б. Тена (за участю В. Гуменюка); прим. Д. Налівайка // В. Шэкспір. Твори в шести томах: Том 5. Київ: Дніпро, 1986. С. 667–668.

У трагедыі «Макбет» вялікім драматургам якраз і зроблена найбольш поўнае апісанне індывідуаліста, але не індывідуаліста пазачасавага, а пэўнай яго гістарычнай разнавіднасці, якая знаходзіцца ў крызісным стане. Душа Макбета робіцца арэнай зацятага змагання, на якой чалавецтва стаіць перад амбіцыямі, а ў шырокім сэнсе – дзвюма процілеглымі маралямі, двума пунктамі погляду на чалавека і яго сутнасць.

Другі з іх, у якім індывідуалізм ператвараецца ў ваяўнічы антыгуманізм, што мяжуе са «звярынай мараллю», выяўляецца ў вобразе лэдзі Макбет. Паводле яе логікі, быць чалавекам – значыць быць гатовым да самага жудаснага ўчынку дзеля дасягнення грандыёзнай мэты. У адрозненне ад мужа, лэдзі Макбет не ведае ваганняў і маральных пакут; жалезная воля робіць яе натурай надзіва цэласнай і нейкай нялюдскай, дэманічнай. Аднак сама чалавечая прырода, незалежна ад волі й свядомасці гэтай жанчыны, не вытрымлівае залішняга цяжару і нішчыцца: лэдзі Макбет вар'яецца і заўчасна памірае.

Важная праблема, якую Шэкспір, сярод іншых, закранае ў «Макбеце», – гэта праблема чалавечага лёсу, праблема суадносінаў наканавання, *fatum*, і чалавечага выбару. Калі ведзьмы павінны ўвасабляць гэты лёс (у арыгінале яны называюцца таксама *Sisters Ruling Fate* – «сёстры, што кіруюць Лёсам») і ўвогуле нейкія вышэйшыя сілы, якія ўплываюць на жыццё чалавека, то ў свеце Шэкспіра гэты лёс дадзены чалавеку наўперад, ён загадзя спланаваны. Лёс у згаданым свеце брутальны, як у першабытных, народных павер'ях, згодна з якімі ўсё зло, што выпадае на долю чалавека, – гэта кара; што адказнасць за ўчынкі нясе сям'я, род, дынастыя – як наступства праклёну, плямы, ад якой немагчыма ачысціцца.

Змаганне добра і зла, галоўная тэма трагедыі Шэкспіра пачатку XVII ст., у «Макбеце» знаходзіць своеасаблівае вырашэнне. Паколькі тут няма галоўнага героя і антаганіста і яны ў пэўнай ступені спалучаюцца ў характары самога Макбета, бо зло перамагае ў ім і ён становіцца страшэнным злом для краіны, то носьбітамі добра ўсё часцей становяцца тыя, хто ўступае ў зма-

ганне супраць Макбета – у канчатковым выніку, увесь народ Шатландыі.

Як зазначае вышэйзгаданы Дзмітро Налівайка, «з разгледжаных асаблівасцяў трагедыі «Макбет» вынікае арыгінальнасць яго фіналу з дваістым гучаннем. З аднаго боку, смерць галоўнага героя – гэта падзенне ў чорную прорву без маральнага ачышчэння або асвечанага замірэння, якое мы знаходзім у фінале трох папярэдніх трагедый; і гэтая беспрасветнасць, гэтая цемра робяць гнятучае ўражанне. З іншага боку, у фінале трагедыі ўсе сілы, што аб'ядналіся ў змаганні супраць тырана, атрымоўваюць перамогу, і гэта надае фіналу аптымістычнае гучанне. Таму мы можам пагадзіцца з тымі даследчыкамі, якія сцвярджаюць, што, хоць трагедыя Макбета паказвае жаклівую сілу зла, яна ўсё ж такі найбольш аптымістычная з чатырох вялікіх трагедый Шэкспіра»¹.

«Макбет» Ёільяма Шэкспіра – выдатнае псіхалагічнае даследаванне прыроды злачынства і чалавека, апанаванага злом і прагай улады. Узаемадачынненні чалавека і зла – галоўная, спрадвечная праблема, якую хоча вырашаць аўтар, папярэджаючы, што зло спараджае зло, а злачынства – іншае злачынства. Не бывае віны без пакарання: зло, прычыненае іншым людзям, праз пэўны час вяртаецца і наносіць удар па нягодніку, які ўвёў яго ў свет. Першае пакаранне – гэта бясконцае раскаянне, якое абвальваецца на забойцу або крыўдзіцеля, і нават калі яму ўдасца заглушыць яго, ён не абміне заслужанай кары. Дзяржавай не можа кіраваць дэспат, пазбаўлены маралі – прагны да ўлады і раскошы, каб задаволіць толькі ўласную нікчэмнасць ды хворыя амбіцыі, бо гэта непазбежна вядзе да краху. Трымальнік улады не можа быць амаральным, бо ён нясе адказнасць за лёс сваіх падданных, і для іх ён павінен быць прыкладам і трымацца этычных нормаў, каб заслужыць у падданных іх павагу, паслухмянасць і вернасць.

Лявон Баршчэўскі

¹ Op. cit., с. 671.

МАКБЕТ

АСОБЫ ДРАМЫ

ДАНКАН, кароль Шатландыі.
МЭЛКАМ, ДОНАЛБЭЙН, яго сыны.
МАКБЕТ, БЭНКА, генералы каралеўскага войска.
МАКДАФ, ЛЕНАКС, РОС, МЕНТЫТ, ЭНГУС,
КЭЙТНЭС, шатландскія вяльможы.
ФЛІНС, сын Бэнка.
СІЎАРД, граф Нартумберлэнд, генерал
ангельскага войска.
МАЛАДЫ СІЎАРД, яго сын.
СЭЙТАН, афіцэр-збраяносец Макбета.
ХЛОПЧЫК, сын Макдафа.
АНГЕЛЬСКІ ЛЕКАР.
ШАТЛАНДСКІ ЛЕКАР.
КАПІТАН.
БРАМНІК.
СТАРЫ.
ЛЭДЗІ МАКБЕТ.
ЛЭДЗІ МАКДАФ.
ПРЫДВОРНАЯ ДАМА з прыслугі лэдзі Макбет.
ГЕКАТА.
ТРЫ ВЕДЗЬМЫ.
ЛОРДЫ, вяльможы, афіцэры, жаўнеры, тры
забойцы, [мажардом,] служкі і пасланцы,
здань Бэнка ды іншыя прывіды.

Месца дзеяння – Шатландыя;
у сцэне 3 дзеі чацвёртай – Англія.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

СЦЭНА 1

Пустэльная мясціна.

Грыміць гром, бліскавіцы. Уваходзяць тры в е д з ь м ы.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Калі яшчэ сустрэцца зможам мы
Пад лівень, бліскавіцы ды грамы?

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Калі ўся бойка стане мітуснёй
І нехта ўрэшце пераможа ў ёй.

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. Калі дзень блісне ўжо апошняю зарой.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Дзе ж сыдземся?

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Там, дзе не бачны й след.

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. На пустку прыйдзе ў гэты час Макбет.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Я, котачка, іду! Рактанне жаб чутно!

УСЕ. Дабро ці ліха – гэта ўсё адно;
Ў імглу ляцім, дзе нічагуткі не відно!

(Знікаюць).

СЦЭНА 2

Баявыя сігналы ў вайсковым лагеры каля Форэса¹. З'яўляюцца кароль

Д а н к а н, М э л к а м, Д о н а л б э й н, Л е н а к с разам з дружнай.

Насустрач ім чыкільгае к а п і т а н, увесь у крыві.

ДАНКАН. Хто ён, скрываўлены? Здаецца, здолее
Ён нам про закалот усе навіны
Тут расказаць.

МЭЛКАМ. Ну, гэты капітан – ваяр
Рашучы ды адважны, што мяне

¹ Горад у паўночнай Шатландыі, дзе з даўніх часоў знаходзіўся каралеўскі замак.

З палону выбавіў. Харобраму вітанні!
Расказвай, сябра, каралю пра бітву.
Як там?

КАПІТАН. Нясна. Быццам два плыўцы
Знямоглыя сцапіліся й без сілаў
Здранцвелі. Там Макдоналд жорсткі
(Сапраўдны ліхадзей – нягодніку
Прырода мноства надала заганаў)
Набраў на захадзе па астравах
Ірландскае пяхоты. І фартуна
Ўсміхнулася яго падступствам клятым,
Нібы распусніца. Ды ўсё дарэмна:
Макбет харобры (так завецца годнасць)
Ёй не паддаючыся, мечам,
Які дыміўся ад крыві варожай,
Адвагу выявіў, прабіў свой шлях –
Сустрэў паганца як належыць.
З ім не рукаўся, цырымоній не чыніў,
Рассек яго ад чэрапа й да пупа
І галаву на вежы выставіў.

ДАНКАН. О слаўны мой кузэн! Шаноўны рыцар!

КАПІТАН. Як часам з сонцам ранішнім прыходзяць
Штармы-шаленцы й страшныя гримоты,
Так радасць, што здавалася быць блізкай,
Прыцьмілася. О, ведай, мой кароль:
Як справядліvasць і адвага наша
Пагналі прэч ірландцаў спрытаногіх,
Кароль нарвежскі, падабраўшы момант,
Са свежым войскам, з вычышчанай зброяй
Напаў на нас.

ДАНКАН. То нашых вайскаводаў,
Макбета й Бэнка напужала?

КАПІТАН. Гэтак,
Як верабей – арла, а заяц – тыгра.
Калі казаць папраўдзе, то нібы

Гарматы¹, у якіх зарад падвойны,
Ўдвая мацней па ворагах лупілі –
Ў крыві хацелі выкупацца свежай
Ці пра Галгофу ім напамніць,
Сказаць мне цяжка...
Я слабну, ранам трэба дапамога...
ДАНКАН. Табе пасуюць словы, як і раны:
Пра гонар сведчаць. Лекара яму!

Капітана выводзяць. Уваходзяць Рос і Энгус.

Хто тут?

МЭЛКАМ. Шаноўны Росаў тан².
ЛЕНАКС. Як ззяюць вочы! Вестку незвычайную
Нясе ён.
РОС. Караля – хай Бог бароніць!
ДАНКАН. Адкуль, шляхетны пане, прыбыў?
РОС. З Файфа,
Кароль, там, дзе нарвежскія штандары
Наўкола прахалоду наганяюць,
Кароль-нарвежац і каўдорскі здраднік
На нас напалі з велізарным войскам.
Але Макбет, Белоны³ нарачыны,
Закуты ў латы, мужна бой прыняў –
Рука з рукой, на грудзі – грудзі,
І ўтаймаваў зухвалы дух – мы ўсё-ткі
Перамаглі.
ДАНКАН. Якое шчасце!
РОС. Зараз
Кароль нарвежскі Свэн запрасіць міру;
Мы не далі яму хаваць забітых,

¹ Відавочны анахранізм: у XI ст. гармат у Еўропе не існавала.

² Шляхецкі тытул, які існаваў у сярэднявечнай Шатландыі і адпавядаў англійскаму лорду.

³ Багіня вайны ў рымскай міфалогіі.

Пакуль ён у Сэнт-Кольме не сплаціў
Нам дзесяць тысяч залатых даніны.
ДАНКАН. Каўдорскі тан ужо нам больш не здрадзіць.
Ідзі ды абвясці яму смяротны вырак.
Макбета ж ушануй каўдорскім танам¹.
РОС. Выканаю ўсё я.
ДАНКАН. Што страціў той, Макбет хай атрымае.
(*Выходзяць*).

СЦЭНА 3

Пустка непадалёк ад Форэса. Грымяць грывоты.
Уваходзяць тры в е д з ь м ы.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Дзе ты была, сястра?
ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Свіней труціла.
ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. А ты, сястра?
ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Ёў матросіхі была.
У хвартуху ёў яе каштанаў поўна.
Яна іх лускае ды лускае няспынна...
«Дай мне крыху», – я папрасіла,
А таўстазадая – у крык: «Прэч, ведзьма!»
Ёў Алепа муж яе паплыў на «Тыгры». Ліха
Ёўчыню я і бяххвостай пацучыхай
Памчу за ім услед, услед, услед.
ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. А я і ветрыкам падзьму.
ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Падзячу высілку твайму.
ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. І я сваім табе павею.
ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Я й імі кіраваць умею:
Дзьмуць яны паўсюдна, скрозь,
Дзе праляжа шлях, дзе ёсць
Компас марака.
Высахне, як сена, ён,
І яго не зморыць сон

¹ Пра існаванне каўдорскага тана з гісторыі нічога не вядома.

Ані ўдзень, ані ўначы,
Ледзьве-ледзьве жывучы.
Каб за восемдзесят дзён
Ён змарнеў, спаткаў свой скон.
Хоць яго й не патаплю,
Будзе кепска караблю...
Вось, глядзіце!

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Што?

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Палец. Шкіпер карабель
Вёў – і згінуў, сеў на мель....

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. Ша, барабан!

Макбет ідзе, тан.

УСЕ. Сёстры, ўверх! Рука з рукою
Па-над роўнядзю марской,
Шуганем, сястрычкі – тройчы
Кожная крутнецца з нас,
Тры у тры – й дзявяты раз...
Стой... Трываюць чары.

Уваходзяць Макбет і Бэнка.

МАКБЕТ. О, гэты дзень – жахлівы, а й цудоўны самы!

БЭНКА. Ці тут да Форэса далёка?.. Гэта хто?
Якія страшныя і жалю вартыя!
Нібыта і не жыхары зямлі,
Хоць ходзяць па зямлі. Дык хто вы?
Жывыя? Не? Мяне вы зразумелі?
Здаецца, цяміце, бо кожная да губ
Пасохлых сшэрхлы прыкладае палец.
Сказаў бы – што кабеты, каб у вас
Бародаў не было.

МАКБЕТ. Дык хто вы, адкажыце!

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Будзь слаўны, о гламіскі тан¹ Макбет!

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Будзь слаўны, о каўдорскі тан Макбет!

¹ Спадчынны тытул гістарычнага Макбета. У Шатландыі да нашых часоў захаваўся замак Гламіс.

Трэцяя ведзьма. Будзь слаўны, о наш будучы кароль!

БЭНКА. Ты здрыгануўся? Хіба вусцішна табе
Ад слоў прыемных? Вы ж, кажыце праўду,
Ці здані, ці падобныя ўсё ж да людзей?
Паплечніка шляхетнага майго
Вы ўшанавалі тытулам высокім
І звеставаннем славы ўсхвалявалі –
Што ўзыдзе ён на трон. А мне ж нічога
Вы не казалі. Як вы можаце, аднак,
Насенне будучае так бачыць:
Чые зярняты ўзыдуць, а чые загінуць –
Скажыце мне – я ж не чакаю ласкі,
Дый вашых не спужаюся пагроз.

Першая ведзьма. Будзь слаўны!

Другая ведзьма. Слаўны!

Трэцяя ведзьма. Слаўны!

Першая ведзьма. Ты меншы за Макбета, а і большы.

Другая ведзьма. Ты шчасця маеш менш, ды болей шчасны.

Трэцяя ведзьма. Насенне каралёў, ды не кароль.

Макбету й Бэнка – слава ды хвала!

Першая ведзьма. Хвала ды слава Бэнка і Макбету!

МАКБЕТ. Вяшчункі таямнічыя, чакайце!

Мой бацька Сінэл адышоў, я – тан гламіскі.

Так яно ёсць. Але жывы й каўдорскі тан,

І ён у росквіце. А каралём

Шотландіі мне не лягчэй зрабіцца,

Чым стаць каўдорскім танам. Весткі дзіўныя

Адкуль у вас? І самі вы адкуль,

Чаму вы нас спынілі тут, на пустцы,

Прароцкім прывітаннем? Ну, кажыце!

В е д з ь м ы з н і к а ю ц ь .

БЭНКА. Ёсць бурбалкі ў зямлі, як і ў вадзе:

Яны й былі тут. Дзе, аднак, падзеліся?

МАКБЕТ. Расталі. Тое, што, як целы, выглядала,

Развёяў вецер. А шкада, што іх няма ўжо.

БЭНКА. Ці мы тут блёкату аб'еліся з табой?

МАКБЕТ. Твае нашчадкі – каралі.

БЭНКА. А ты
Сам станеш каралём.

МАКБЕТ. Яшчэ ж і танам
Каўдорскім, ці не так? Хто ж там ідзе?
Уваходзяць Р о с і Э н г у с.

РОС. Кароль, дачуўшыся пра поспех твой, Макбет,
Усцешаны. Тады ж, калі чытаў,
Як ты пабіў бунтаўніка ў двубоі,
У ім змагаліся здзіўленне й захапленне
Нямое, й рэшту дня сачыў ён пільна,
Як ты шыхты нарвежцаў прарываў,
Бясстрашны перад выклікамі смерці,
Табою кінутымі. Тым часам весткі
Ляцелі з поля бітвы без супыну,
І дадавала кожная з тых вестак
Пахвал табе, што неслі вестуны,
Складаючы іх да падножжа трона.

ЭНГУС. Кароль табе падзяку шле, і да сябе
Ён запрашае. Там і ўзнагарода будзе.

РОС. На запаруку пашаноты большай
Кароль наш загадаў цябе ўганаравець
Каўдорскім танам. З новым тытулам
Віншую!

БЭНКА (*убок*). Што? Д'ябал праўду мовіў?

МАКБЕТ. Каўдорскі тан жывы. Навошта ўбранне
Чужое мне?

ЭНГУС. То праўда: ён яшчэ жывы,
Ды за віну цяжкую ён жыццём
Заплаціць. Ці з нарвежцам быў у змове,
Ці ён бунтаўніку дапамагаў
Таёмна, ці з абодвума айчыне
Пагібель рыхтаваў – не ведаю,

Але ў дзяржаўнай здрадзе ён прызнаўся,
І болей ён не тан.

МАКБЕТ (*убок*). Гламіскі тан, каўдорскі,
А там – карона.

(*Да Роса і Энгуса.*)

Дзякую вам шчыра!

(*Напаўголаса, да Бэнка.*)

Ці верыш ты, што каралямі будуць
Твае нашчадкі? Так казалі тыя,
Што мне каўдорскі тытул надалі.

БЭНКА (*напаўголаса, да Макбета*).

Калі ім верыць, то мажліва марыць
Про каралеўскі трон. Ды – страшна.
Наклікаць ліха каб, бывае, сілы цемры
Нібыта й праўду нам прарочаць, вабячы
Сумленнасцю ў драбніцах, каб пасля
Сапхнуць у прорву.

(*Да Роса і Энгуса.*)

На колькі слоў, кузэны.

(*Напаўголаса размаўляе з імі.*)

МАКБЕТ (*убок*). Спраўдзіліся
Два звеставанні – як пралог да драмы,
Дзе тэма – валадарства.

(*Да Роса і Энгуса.*)

Дзякуй, джэнтэльмэны.

(*Убок.*)

Ні ліхам быць не могуць, ні дабром
Істот звышнатуральных словы тыя.
Як ліха гэта, то чаму з трыумфу
І з праўды пачалося: я ж – каўдорскі тан!
А як дабро, чаму ж ад дум жахлівых
На галаве ўстае валоссе дыбарам
І сэрца аж калоціцца між рэбраў,

Прыродзе насупор? Уяўны страх,
Бывае што, мацнейшы за сапраўдны.
Адно ўяўленне пра магчымае забойства
Мой розум засціць, мне звязала рукі,
Ўвесь свет наўкол мяне ператварыла
Ў няясны цень.

БЭНКА (*да Роса і Энгуса*). А вось жа, захапіўся ён.

МАКБЕТ (*убок*). Няхай, мне трон паабяцаўшы, доля

Мяне і карануе.

БЭНКА. Ў новым стане

Ён, нібы ў апранасе новай, гэтак

Нязручна пачуваецца.

МАКБЕТ (*убок*). Няхай жа будзе,

Што будзе – вынікі пакажа час!

БЭНКА. Шаноўны тан, цябе чакаем мы.

МАКБЕТ. Сябры, прабачце мне. Апанавалі
Ўспаміны стомлены мой клёк. Ды ў ім
Запісаны ваш высілак – каб пра яго
Чытаць штодня. Хадзем да караля.

(*Напаўголаса, да Бэнка.*)

Пра ўсё падумай, што тут адбылося. Потым,

Узважыўшы ўсё, мы з табою

Паразмаўляем: што і як...

БЭНКА (*напаўголаса, да Макбета*). Ахвотна.

МАКБЕТ (*напаўголаса, да Бэнка*).

А покуль што – маўчы. Хадзем.

(*Выходзяць*).

СЦЭНА 4

Форэс. Палац. Гучаць фанфары. Уваходзяць Данкан,
Мэлкам, Доналбэйн, Ленакс і дружныя.

ДАНКАН. Каўдора пакаралі? Ці вярнуліся,
Каму я гэта даручыў?

МЭЛКАМ.

Не, валадар,

Яшчэ няма іх. Ды адзін са сведкаў страты
Расказваў, што ва ўсім прызнаўся здраднік
І ў Вашае вялікасці прасіў ён даравання
Ды шчыра каяўся. З жыццём развітваўся
Больш годна, чым ён жыў, і смерць прыняў,
Нібы здаўна ён паміраць вучыўся;
Найдаражэйшае адкінуў ён, нібы,
Драбніцу нейкую.

ДАНКАН.

Не ўмеем мы, аднак,

Чытаць на чалавечым твары думкі.
Бо я васалу гэтаму заўсёды
Так давяраў.

Уваходзяць Макбет, Бэнка, Рос і Энгус.

О слаўны мой кузэн!

Да гэтае пары на мне цяжар
Няўдзячнасці. Ды лётаў ты так порстка,
Што й найхутчэйшым крылам пашаноты
Цябе нагнаць складана. Я хацеў бы нават,
Каб меншымі былі твае заслугі –
Табе тады б я мог аддзячыць годна
За іх. А зараз мушу так сказаць:
Яны вышэйшыя за ўсе падзякі.

МАКБЕТ.

Служу я Вашае вялікасці аддана,
І ўзнагарода – ў абавязку гэтым.
Прымаць паслугі нашыя належыць вам,
А нам – быць дзецымі й служкамі кароны
Ды ўсё рабіць, каб вашы заслужыць
Любоў і шанаванне.

ДАНКАН.

Добрым госцем будзь.

Цябе я гадаваў і буду дбаць цяпер,
Каб ты мацнеў. О, мой шляхетны Бэнка!
Ты заслужыў не менш – няхай пра гэта
Вядома будзе ўсім. Дазволь цябе

Да сэрца прытуліць.

БЭНКА. Калі саспею ў ім,
Плён будзе ваш.

ДАНКАН. Такого щасця
Я поўны, што яно схавацца прagne
У росах смутку. Дзеці мае, таны,
Усе, хто побач з тронам нашым, – ведайце,
Што Мэлкаму, старэйшаму, яго
Мы завяшчаем, тытул прынца Камберленда
Надаючы яму. Ды ўшанавання знакі
Заззяюць зоркамі не аднаму яму,
А ўсім, хто таго варты. Ё Інвернэс, Макбет,
Падзем, каб сяброўства наша ўмацаваць.

МАКБЕТ. Цяжкі спачынак – той, што вам не служыць.
Я сам павінен неадкладна ехаць,
Каб жонку весткаю пра ваш прыезд
Узрадаваць.

ДАНКАН. Каўдор мой слаўны!
 МАКБЕТ (*убок*). Прынц Камберлэнда на маіх шляхох –
 Праб’юся ці спаткнуся аб парог!
 О зоркі, не свяціце мне ў душу –
 Ёй сабе я вусцішны намер нашу!
 Сцямнейце, вочы, калі страшна вам,
 Што я зрабіць руцэ вось гэтай дам!
 (*Выходзіць.*)

ДАНКАН. Вось, мілы Бэнка, ён адвагі поўны,
Яго хваліць – як быццам на бяседзе
Раскашаваць. То едзьма ўслед за ім:
Ён паспяшаўся, каб прыняць нас годна.
Які сваяк цудоўны!

Фанфары. У с е в ы х о д з я ц ь .

СЦЭНА 5

Інвернэс. Замак Макбета.

Уваходзіць Л Э Д З І М а к Б е т, чытаючы допіс.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. «Яны мяне перастрэлі ў день перамогі, і я не ўзабаве пераканаўся, што іх веды вышэйшыя за чалавечыя. Я загарэўся жаданнем распытаць іх больш дакладна, але яны расталі ў паветры. Не паспеў я ачомацца, як з'явіліся пасланцы ад караля і павіншавалі мяне з каўдорскім танам, тытулам, якім незадоўга перад тым мяне ўшанавалі тыя сёстры-вяшчунні, прарокуючы мне яшчэ большую веліч словамі: «Макбет, будзь слаўны, будучы кароль!» Лічу сваім абавязкам табе пра гэта паведаміць, найдаражэйшая спадарожніца маёй велічы, каб ты не бала пазбаўлена належнае табе долі радасці, не ведаючы пра тую веліч, што цябе чакае. Зберажы гэта ў сваім сэрцы й да сустрэчы».

Гламіскі ты й каўдорскі тан і станеш
Тым, што табе наканавана. Толькі
Ўсмактаў залішне чалавечнасці
Ты з малаком, каб выбраць шлях кароткі.
Ты амбіцыйны й пражнеш велічы,
Ды без злачыну хочаш узабрацца
На вышыню й, застаўшыся нявінным,
Гуляючы сумленна, выйграць праз падман.
Ты чуеш кліч: «Зрабі – і ўсё тваё!»
І стрымлівае страх цябе адно,
Але *не жаданне!* То хадзі –
Свой дух табе ўдыхну я ў вуха
І ўладным словам перашкоды знішчу
Паміж табою й залатой каронай,
Якою доля й сілы надпрыродныя
Цябе вянчалі.

Уваходзіць с л у ж к а.

Што сказаць ты хочаш?

СЛУЖКА. Кароль пад вечар будзе тут.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Вар'ят!

Твой валадар пры ім. Каб так было,
Мне б ён даўно паведаміў пра тое.

СЛУЖКА. Прабачце, ды наш тан з дарогі
Паслаў вам вестуна паперадзе сябе:
А той засопся так, што мог ледзь-ледзь
Прамовіць нешта.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ім займіся. Вестку
Ён важную прынёс.

(Служка выходзіць.)

І крук на вежы
Ахрып, пракрумкаўшы, што Данкан
У замак выбраў шлях фатальны. Духі смерці,
Сюды! Змяніце мой жаночы нораў,
Насыцьце лютай злосцю ўсю, дарэшты,
Ад галавы да ног! Згусціце кроў,
Не дапускайце шкадавання ў сэрца,
Каб жорсткага, рашучага намеру
Майго, маёй нязломнасці прырода
Не пахіснула пакаяннем. Да грудзей
Маіх прыстаньце, ў жоўць ператварыце
Іх малако, о дэман забойства,
Дзе б ліху ні служылі. Змрок начы,
Сыдзі сюды, спавіты дымам пекла,
Каб нож тых ран, што ўчыніць, не пабачыў,
Каб неба, разарваўшы слой туману,
Не закрывчала: «Стой! Стой!»

Уваходзіць М а к б е т.

О вялікі тан
Каўдорскі ды гламіскі, двойчы большы!
З нікчэмнае сучаснасці мяне
Да высяў допіс твой узнёс, і я
Ўжо будучым жыву.

МАКБЕТ. Маё каханне,
 Да нас прыедзе нанач Данкан.
 ЛЭДЗІ МАКБЕТ. А калі
 Ад'ехаць мае?
 МАКБЕТ. Заўтра.
 ЛЭДЗІ МАКБЕТ. О, ніколі
 Ён таго «заўтра» ўжо не ўбачыць!
 Твой твар, мой мілы тан, як тая кніга –
 На ім чытаецца шмат дзіўных рэчаў.
 Каб свет ашукваць, будзь і сам, як свет,
 Надай лагоднасці вачам, маўленню,
 Цнатлівай кветкай стань, змяей пад ёю
 Скруціся. Госця ты сустрэнь прыветна
 І мне даверся гэтай ноччу цалкам,
 Каб ночы й дні мы на чале дзяржавы
 Напой пілі салодкі ўлады й славы.
 МАКБЕТ. Пра гэта – потым.
 ЛЭДЗІ МАКБЕТ Будзь вясёлым, гжэчным:
 Хто змрочны, той здаецца небяспечным.
 А іншае ўсё мне пакінь.
(Выходзяць).

СЦЭНА 6

Перад Макбетавым замкам. Гучаць габоі. Гараць паходні.
 Уваходзяць Данкан, Мэлкам, Доналбэйн, Бэнка,
 Ленакс, Макдаф, Рос, Энгус разам са служкамі.
 ДАНКАН. Стаіць у ціхім месцы гэты замак:
 Паветра чыстае й лагоднае пачуцці
 Нам песціць.
 БЭНКА. Госця лета, што гняздуе
 Ў скляпеннях цэркваў, ластаўка –
 Выразны знак, што дыхае спакоюм
 Тут неба. Ў замку й выступа не знойдзеш,

Дзе б тыя птушкі гнёздаў не ляпілі
Сваіх вісячых. Там жа, дзе яны
Ўсё гэта робяць, я даўно заўважыў,
Паветра чыстае.

Уваходзіць лэдзі Макбет.

Данкан. А вось і гаспадыня.

Хай нам любоў і клопат чыніць,
Ды ўдзячныя мы ёй. І гэтак вы –
Прасіце ласкі ў Бога за турботы,
А нам падзякуйце.

Лэдзі Макбет. Усіх паслуг ад нас,
Хай хоць бы мы падвоілі іх двойчы,
Не хопіць дараўнацца з гонарам,
Што надала нам Вашая вялікасць,
Наведаўшы наш дом. За ўсе шчадроты –
Былыя й новыя – за вас мы вечна
Маліцца будзем.

Данкан. А дзе ж тан каўдорскі?
За ім ляцелі ўслед мы, каб дагнаць.
Але ён вершнік дасканалы. Падганялі
Яго й кахання шпory. Пані гаспадыня,
Мы – вашы госці.

Лэдзі Макбет. Рады вам зрабіць паслугу.
Бо й самі мы, і ўсё, што нам належыць,
Вялікасці належыць Вашай. Мы
Да ног пакласці вам усё гатовы.

Данкан. То дайце мне руку, і пойдзем разам
Да мужа вашага, якога мы так любім
І будзем ушаноўваць надалей.
Прашу, мілэдзі.

(Выходзяць).

СЦЭНА 7

Тамсама. Зала ў замку. Гучаць габоі, гараць паходні.
Па сцэне праходзяць мажардом і розныя служкі
са стравамі і посудам. Потым уваходзіць Макбет.

МАКБЕТ. Калі б канец канцом стаў для ўсяго,
То чым яно было б, тым лепей.
Калі б наступстваў не было ў забойства
І ўсё б адзін удар штылета скончыў,
Што раз і назаўжды ўсё вырашыў,
На мелізне ў прасторах вечных часу, –
Тады б маглі мы рызыкнуць раскошай.
Ды суд чакае нас і ў свеце гэтым.
Крыважае злачынства да злачынца
Вяртаецца: дае нам правасуддзе
Атруту нашу спакойна выпіць.
Кароль падвойную ахову мае:
Як родзіч і падданы, я павінен
Сам бараніць яго. Я й гаспадар яшчэ
І мушу ў дзверы не пускаць забойцу,
А не з нажом ісці сам. І пры тым
Так міласэрна Данкан валадарыў,
Трымаючы без плям высокі сан,
Што, бы анёлы ў трубы трубячы,
Ўсе яго цноты закрычаць пра помсту;
Жаль – голае дзіця на крылах ветру
Ці херувім нябесны на імклівым
Кані – дыхне ўсім весткай жаху ў вочы,
І слёзы вецер зліваю супыняць.
Не маю чым я свой намер прышпорыць:
Амбіцыі, устаўшы на дыбкі,
Ўраз валяцца з сядла.

Уваходзіць Лэдзі Макбет.

Што новага?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ён сканчвае вячэраць. А чаму

Ты выйшаў?

МАКБЕТ. Ён пытаўся пра мяне?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Вядома.

МАКБЕТ. Відаць, адмовіцца ад справы гэтай варта:

Мяне ён так ушанаваў, што славу

Ў народзе залатую я здабыў.

Хачу ва ўборы паказацца новым,

А не скідаць яго адразу ж.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ці не ўзнiк

Намер твой сп'яну, а цяпер, праспаўшыся,

Зялёны, бледны на сваю рашучасць ён

Глядзець не можа? Гэткай жа адгэтуль

Я думкі й про тваю любоў. Ці ты

Не можаш быць такі харобры ў справе,

Як у гаворцы? Ці прыдбаць ты прагнеш,

Што лічыш у жыцці найбольшым шчасцем

І баязліўцам жыць свядома? Можа,

«І хочацца, і колецца» – як котцы

Ў той прымаўцы?

МАКБЕТ. Ну досыць, замаўчы!

На ўсё я здольны, на што людзі здольныя.

На большае хто здольны – той не чалавек.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. І што за звер цябе расказваць падштурхнуў

Пра свой намер? Ты чалавекам быў і станеш

Ім болей, калі ты наважышся

Рашучы крок зрабіць. Нагоду слушную

Ты так хацеў сабе стварыць – і вось,

Калі нагода паявілася сама,

Ты адступаеш. Немаўля карміла я

Грудзьмі – і ведаю, як гэта міла,

Калі яно ўсміхнецца, толькі з дзяснаў

Бяззубых вырвала б я свой сасок

І галаву раструшчыла б дзіцяці,

Калі б, як ты, клялася.

МАКБЕТ.

А калі не выйдзе?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Не выйдзе?! Ты напруж сваю адвагу –

І выйдзе ўсё. Калі кароль засне
(А гэта будзе хутка – натаміўся
З дарогі ён), ягоных шамбэлянаў двух
Так брагай і віном я пачастую,
Што выпару з іх памяць, варту мозгу –
Іх розум перагонным кубам стане.
Калі ж ляжаць, нібы ў свінячым сне,
Іх целы будуць, без дыхання, нібы трупы,
З безабаронным Данканам мы зробім
Усё, што хочам, і на п'яных служак
За грэх усе ўскладзём правіны.

МАКБЕТ. Адных сыноў цяпер мне нараджай:

Твой гарт бясстрашны, каб ствараць адно мужчын
Прыдатны. І хто будзе сумнявацца
Ў правіне служак, як мы іх штылеты
Запэцкаем крывёю каралёвай?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. І хто паверыць не захоча нам,

Як мы над целаю гучна загалосім?

МАКБЕТ. Гатовы я, увесь свой клёк напружыў,

Каб страшны ўчынак здзейсніць. То хадзем
У залу, каб аблуднасць у паглядзе
Зняла любыя перашкоды здрадзе.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

СЦЭНА 1

Інвернэс. Дзядзінец у замку Макбета.

Уваходзяць Бэнка і Флінс, які трымае перад ім паходню.

БЭНКА. Мінула ночы колькі, хлопча?

ФЛІНС. Месяц

Зайшоў. Гадзінніка не чуў я, праўда.

БЭНКА. Зайшоў – відаць, што поўнач.

ФЛІНС. Не, за поўнач, сэр.

БЭНКА. Вазьмі мой меч. На небе ашчаджаюць
Са свечкамі... Вазьмі сабе і гэта.
Сон – нібы волава, зліпаюцца павекі,
Ды легчы не наважуся. О неба!
Засцеражы мяне ад грэшных думак,
Што спакушаюць ноччу нас. Дай мне мой меч.

Уваходзяць Макбет і служба з паходняй.

Хто гэта?

Макбет. Сябар.

БЭНКА. Ты яшчэ не спіш? Кароль
У ложку ўжо. Ён у гуморы добрым
І слўжак тваіх шчодро ўзнагародзіў.
А гэты дыямент шле тваёй жонцы,
Найлепшай з гаспадыняў. І ён вельмі
Ўсім задаволены.

МАКБЕТ. Прыбыў да нас
Неспадзявана ён. Мы частавалі
Яго чым давялося.

БЭНКА. Ўсё было выдатна.
Я ж сёння сніў сяцёр-вяшчунняў –
Ёсць доля праўды й у тых словах пра цябе.

МАКБЕТ. А я й забыў пра іх. Ды, як захочаш,
Мы, падабраўшы вольную хвіліну,
Пра гэта пагаворым.

БЭНКА. Як заўгодна будзе.

МАКБЕТ. Пашану ты займееш.

БЭНКА. Як што ганьбай
Сябе не сплямлю, прагнучы пашаны,
Не здраджу абавязку ды сумленню,
Тады я згодзен.

МАКБЕТ. Добрых сноў табе!

БЭНКА. Сардэчна дзякую – й табе таго ж...

Бэнка і Флінс выходзяць.

МАКБЕТ (*да служкі*). Скажы, няхай пазвоніць лэдзі мне,
Напой прыгатаваўшы нанач. Сам жа йдзі
Ўжо спаць.

(*Служка выходзіць.*)

Што бачу я? Перада мною
Штылет! І рукавткай – у мой бок.
Ану, схаплю! Ў руках – няма нічога,
Ды бачу я цябе. І што ж? Фатальны прывід
Вачам даступны – не руцэ маёй?
Плён разгарачанага мозгу?
Ды не, цябе так сама адчуваю,
Як гэты вось штылет, што выняў з похваў.
Ты мне падказваеш той самы шлях,
Якім ішоў я з тою самай зброяй,
Ці зрок падводзіць, ці пачуцці іншыя –
Але ў мяне перад вачыма ты,
Крыві я кроплі бачу на лязе,
Раней іх не было там... Не, я трызню:
Ў мяне мая крывавая задума
Ўваччу ўзнікае. Спіць паўсвету
Спакойна, і прырода – як памерла,
Адно аблудных мрояў не пазбыцца.

Гекату бледную ўслаўляюць здані;
Выццё ваўкоў, сваіх дзорцаў, чуе
І ўпоцёмку крадком забойства кволае
Ідзе, як гвалтаўнік, ліхі Тарквіній
Да выбранай ахвяры. О, зямная цвердзь,
Ад веку непарушная, маіх ты крокаў
Не чуй, каб камяні не загукалі
І цішы не апудзілі жахлівай,
Што гэтай ночы так пасуе. Я ўсё тут
Пагрозы шлю, а ён жывы. Размоваў
Запал ад лішніх застывае словаў.

(Чуваць звон.)

Пара. Мне, Данкан, ужо звоніць звон –
Табе не будзе да канца чуцён,
Бо ў пекла або ў рай цябе пакліча ён.

(Выходзіць).

СЦЭНА 2

Тамсама. Уваходзіць ЛЭДЗІ МАКБЕТ.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Яны сп'янелі – я смялейшай стала,
Яны патухлі – запалала я..
Ша!.. То сава, прадвесніца няшчасця:
Камусь навек дабранац абвяшчае.
Ён там. І дзверы насцеж. Служкі спяць,
Свае забыўшы абавязкі. Зелля
Я гэткага ў пітво ім падмяшала,
Што смерць змагаецца з жыццём за іх.

МАКБЕТ *(за сцэнай)*. Хто там?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Я ўся дрыжу! Ён іх разбудзіць...

Тады ўсяму канец! І не забойства,
А спроба нас загубіць... Побач служкавы
Паклала я штылеты. Ён павінен
Знайсці. Каб не быў падобны Данкан

У сне да майго бацькі, я сама
Яго забіла б.

(Уваходзіць Макбет.)

О мой муж!

МАКБЕТ. Усё зрабіў я.

Не чула шуму ты?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Не, толькі крык
Савы ды спевы цвыркуноў. А з кім
Ты размаўляў?

МАКБЕТ. Калі? Як я вяртаўся?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Тады...

МАКБЕТ. Т-с... Спіць хтось у пакоі побач?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Доналбэйн.

МАКБЕТ *(гледзячы на свае рукі)*. То сумна выглядае!

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Што тут сумнага?

МАКБЕТ. Адзін у сне
Зарагатаў, другі гукнуў: «Забойства!»,
І ўраз прачнуліся. Я ж моўчкі слухаў.
Ды, памаліўшыся, яны заснулі зноў.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Абодва спяць яны?

МАКБЕТ. Адзін прамовіў:
«Памілуй Божа!» А другі: «Амінь!»,
Нібы пазналі кáта па руках
Маіх. Калі пачуў «Памілуй Божа»,
Дадаць не здолеў я «амінь».

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Дурное!

МАКБЕТ. Чаму не мог я вымавіць «амінь»?
Малітвы прагнуў я, але «амінь»
Застыгла ў горле.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Кінь казаць пра гэта,
Бо звар'яцеш.

МАКБЕТ. Падаецца, чуў я
Шалёны крык: «Не спіць, Макбет зарэзаў
Ваш сон, нявінны сон, што ўсіх турбот
Клубкі разблытвае, купель старанняў,

Для хворых душ бальсан, канец трывог,
Сон – страву найсмачнейшую, што мы
Падчас жыцця бяседы спажываем...»

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ты пра што?

МАКБЕТ. Усе крычаць: «Не спіць! Гламіскі тан
Зарэзаў сон, і болей тан каўдорскі
Не будзе спаць, Макбет больш не засне!»

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Хто б гэтак мог крычаць? Шаноўны тан,
Аслабіш сілу ты сваю шляхетную
Бязглузым роздумам. Ідзі, вадою
З рук сведчанне крывавае адмый.
Навошта ты прынёс сюды штyleты?
Іх месца – там. Назад іх аднясі
І служак павяжы крывёй.

МАКБЕТ. Я не магу
Таго, што я зрабіў, не толькі бачыць,
А нават згадаць.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Маладушны!
Адай штyleты мне. Мярцвяк і сонны,
Як тыя д'яблы маляваныя, пужаюць
Адно малых. Калі труп у крыві,
То ёю так я размалюю служак,
Каб кожны ў іх пазнаў злачынцаў.
(Выходзіць).

Чуваць стук за сцэнай.

МАКБЕТ. Стук...
Чаго ж я так дрыжу праз кожны шлах?
А рукі – вочы вырваць мерацца з ілба!
Ці змые ўвесь той акіян Нептунаў
З рук гэтых кроў нявінную? Хутчэй
Марская глыб ад дотыку тых рук
Пачырванее.

Вяртаецца л э д з і М а к б е т.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ.

І маё на колер
Такія ж рукі, што ў цябе. Аднак не рук –
А сэрца белага саромелася б я.

Стук за сцэнай.

Я чую стук каля паўднёвай брамы.
Хадзем у спальню. Трошачкі вады –
І ўсё адмыецца, і стане лёгка!
Ды не губляй ты мужнасці.

Зноў стук за сцэнай.

Ідзі, пераадзенься, бо яшчэ пабачаць,
Што мы й не спалі... І не трэба так
Разгублена ды жаласна глядзець.

МАКБЕТ.

Сябе
Не ведаць лепш, чым ведаць, што ўчыніў я.

Стук за сцэнай.

Ах, каб жа Данкана стук гэты абудзіў!
(*Выходзяць*).

СЦЭНА 3

Тамсама. Стук за сцэнай. Уваходзіць б р а м н і к.

БРАМНІК. Ляпае ды ляпае! Нават брамнік пры пекле ўпрэў бы.
Не паспяваеш ключом круціць.

Стук за сцэнай.

Ляпай сабе, ляпай. Хто там, у імя Вельзевула? Мабыць, нейкі
гаспадар, што засіліўся, не дачакаўшыся добрага ўраджаю.
Сама ў парў. Ці досыць прыхапіў хусцінак, бо тут папрэць ой
як давядзецца?

Стук за сцэнай.

Ляпай сабе, ляпай. Хто там, у імя іншага чорта? А, гэта
словаблюднік, што прысягаўся за абодва бакі супраць іншага.

Ён здрадамі свет прайшоў дзеля славы Божае, але неба так і не перахітрыў. Заходзь, словаблуднік.

Стук за сцэнай.

Ляпай сабе, ляпай. Хто там? А, гэта сюды ідзе ангельскі кравец, што завузіў французскія штаны, каб выкраіць сукна сабе. Заходзь, краўчык, – тут знойдзецца, чым разагрэць твой прас.

Стук за сцэнай.

Зноўку ляпаюць. Ніяк спакою не дадуць. Ты хто такі? Як для пекла тут халаднавата. Абрыдла мне быць за брамніка ў чарцей. А хацеў бы я напусціць сюды розных людцаў з тых, што ходзяць сцэжкамі асалодаў, да вечнага вогнішча, – ну й досыць.

Стук за сцэнай.

Зараз, зараз. То не абмінайце сваёй ласкаю брамніка.

(Адчыняе браму).

Уваходзяць *Макдаф і Ленакс*.

МАКДАФ. Ты дапазна нешта, сябра, загуляўся, як бы й дагэтуль не прачнуўся.

БРАМНІК. Гэта праўда, сэр: піячылі мы аж да другіх пеўняў, п'янства ж, сэр, да трох рэчаў прыводзіць.

МАКДАФ. А да якіх гэта трох рэчаў?

БРАМНІК. Вядома, сэр – да чырвонага носа, мёртвага сну ды нетрымання мачы. А што да юру, то віно яго і абуджае, і таймуе. П'янства так бы мовіць, два бакі распусты: яно яе і стварае і руйнуе, і распальвае, і гасіць, і падзвае, і праганяе; нібы падтрымае, а потым сапхне. Ну, карацей, хітруе датуль, пакуль усю віну на яе не перакіне, а пасля зусім пакіне.

МАКДАФ. Здаецца, яно й з табою сёння пагулялася?

БРАМНІК. Ваша праўда, сэр. Яно мне проста на горла наступіла, ды я з ім паквітаўся: яму, відаць, быў я не па зубах. Хоць яно мяне часам і з ног збівала, а я ўсё-ткі высіліўся ды выкінуў яго з сябе.

МАКДАФ. Ці ўстаў жа твой гаспадар?

Уваходзіць М а к б е т.

Сваёй гаворкай

Яго мы пабудзілі. Вось і ён ідзе.

ЛЕНАКС. Дабрыдзень, сэр.

МАКБЕТ. Абодвум вам – дабрыдзень.

МАКДАФ. Кароль прачнуўся?

МАКБЕТ. Не.

МАКДАФ. Мне наказаў ён

На золку абудзіць яго. Ўжо час.

МАКБЕТ. Я правяду.

МАКДАФ. Табе прыемны гэты клопат, ведаю,
Ды ўсё-ткі клопат.

МАКБЕТ. Не, рабіць прыемна гэта:

То не цяжар, а радасць. Вось і дзверы.

МАКДАФ. Ўвайсці насмелюся, бо мне загадана...

(Выходзіць)

ЛЕНАКС. Кароль ці сёння едзе?

МАКБЕТ. Ён збіраўся.

ЛЕНАКС. Была бурлівай ноч: там, дзе мы спалі,
Сарвала комін; кажуць, што луналі дзесь
Рыданні й энкі страшныя ў паветры,
Якія страшныя падзеі нам звястуюць,
Часіну ліха ды брутальных рэчаў.
Праз ноч крычалі совы – птахі цемры, –
І, кажуць, калаціла ўсю зямлю,
Бы ў ліхаманцы.

МАКБЕТ. Ноч была трывожнай.

ЛЕНАКС. На маладым маім вяку я гэткай
Не прыгадаю ночы.

М а к д а ф вяртаецца.

МАКДАФ. О жах, о жах! Ні языком таго,
Не вымавіць, ні сэрцам не спасцігнуць!

ЛЕНАКС. Што сталася?

МАКДАФ. Злачынства велізарнае!
Бязбожны ліхадзей раструшчыў храм
Памазаніка Божага ды з цела скраў
Жыццё!

МАКБЕТ. Жыццё? Чыё жыццё?

ЛЕНАКС. Яго вялікасці?

МАКДАФ. Ёй пакой зайдзіце,
І новая Гаргона вас аслепіць...
Нічога не пытайце – самі паглядзіце,
А потым скажаце!

Макбет і Ленакс выходзяць.

Ўставайце ўсе!

Ўставайце! Біце ў звон! Забойства! Здрада!
Ўставайце, Бэнка, Доналбэйн і Мэлкам!
Ад сну ачніцеся, ад падабенства смерці,
Каб ёй цяпер самой зірнуць у вочы!
То Страшны суд! О, Мэлкам, Бэнка, ўстаньце,
Як духі з дамавіны, – гэты жах
Убачце самі.

Звоніць звон. Уваходзіць Лэдзі Макбет.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Што тут адбылося?
Труба жахлівым гукам будзіць сонных –
Чаму, скажыце!

МАКДАФ. Гаспадыня слаўная!
Не варта слухаць вам, што я скажу.
То навіна не для жанчын, бо вас яна
Забіць у змозе.

Уваходзіць Бэнка.

О, мой Бэнка, Бэнка!

Наш валадар забіты!

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ёй нашым доме? О няшчасце!

БЭНКА. Дзе б тое ні было, а гэта – проста жаж!
Макдаф, ад слоў сваіх адмоўся і скажы,
Што ўсё не так, што памыліўся ты.

Уваходзяць Макбет, Ленакс і Рос.

МАКБЕТ. Калі б я за гадзіну перад тым памёр,
Сказаў бы – я свой век пражыў шчасліва;
Цяпер жа вартасці не бачу я ў жыцці:
Ўсё забаўляю – слава, міласэрнасць...
Віно жыцця разлітае – асадак толькі
На дне застаўся.

Уваходзяць Мэлкам і Доналбэйн.

ДОНАЛБЭЙН. Што здарылася?

МАКБЕТ. Не ведаеце? Вы жывы яшчэ,
А роду вашага выток святы замёр,
Спынілася крыві шляхетнае крыніца.

МАКДАФ. Кароль – ваш бацька – быў забіты.

МЭЛКАМ. Кім?

ЛЕНАКС. Відаць, зрабілі гэта вартавыя:
Кроў на руках у іх, на тварах нават,
Скрываўленыя знойдзены штылеты
У галавах; а позірк – няўцямныя...
О, як было ім, гэтакім, давяраць жыццё!

МАКБЕТ. Цяпер сабе прабачыць не магу я,
Што іх прыкончыў.

МАКДАФ. І нашто зрабіў ты гэта?

МАКБЕТ. Хто ўадначас быў мудры й дурнаваты,
Ліхі й лагодны, дбайны й абыякавы? –
Ніхто. Любоў без меры і адданасць
Над клёкам пераважылі. Бо Данкан
Ляжаў, крывёй заліты: нібы золата
Было на срэбным целе; дзюркі-раны
Там зеўралі: смерць увайшла праз іх.
Забойцы спалі, і злачынства фарбы
Іх плямілі. На іх штылетах кроў

Пазасыхала... Хто, ў каго адвага
У сэрцы ды любоў, хто мог бы гэткім
Пачуццям не даць выбух!

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ах, дапамажыце!

МАКДАФ. Дапамажыце ёй.

МЭЛКАМ (*напаўголаса, да Доналбэйна*).

Што ж мы маўчым,

Калі бяда для нас найбольш датклівая?

ДОНАЛБЭЙН (*напаўголаса, да Мэлкама*).

Пра што тут гутарыць, дзе нам пагібель

З кутка любога пагражае?

Ўцякайма як хутчэй! Бо нашы слёзы

Не выспелі.

МЭЛКАМ (*напаўголаса, да Доналбэйна*).

Яшчэ й не ў змозе гора

Даць сілы дзейнічаць.

БЭНКА. Дапамажыце ж лэдзі!

Лэдзі Макбет выносяць.

Хадзем, свае крыху акрыйма целы

Ад холаду апраткамі, а потым

Збярэмся зноў – раследаваць злачынства

Крывавае. Нас жах праняў, сумневы,

І, з божай дапамогаю, на бітву

Супроць падступнасці я выйду

Злачынца невядомага.

МАКДАФ. І я.

УСЕ. Мы ўсе.

МАКБЕТ. Напоўненыя мужнасцю,

Збярэмся ў зале.

УСЕ. Згодныя!

Усе, акрамя Мэлкама і Доналбэйна, выходзяць.

МЭЛКАМ. Што нам рабіць? Не з імі ж заставацца.

Сум і жалобу здрадніку

Ўдаваць няцяжка. Еду ў Англію.

Доналбэйн. А я – ў Ірландыю. Нам больш бяспечна будзе
Застацца паасобку. Вось жа, тут – штылеты
Ва ўсмешцы кожнай. Хто сваяк бліжэйшы,
Той крыважэрнейшы.

МЭЛКАМ. Страла смяротная
Шукае цэлі, і было б нам разумней
Сябе не падстаўляць. Хутчэй, да коней.
І не марнуйма час на развітанні.
Таму не будуць вешаць злодзея таўро,
Хто сам сябе скраў ад бяды, каб мець дабро.
(*Выходзяць*).

СЦЭНА 4

Тамсама. За мурам Макбетавага замку. Уваходзяць Р о с і с т а р ы.

СТАРЫ. Год шэсцьдзясят і дзесяць памятаю,
За гэты час пабачыў я нямала
І дзіўнага, і страшнага, але такой,
Як гэтая, начы не бачыў я.

РОС. Вунь, дзед, зірні: разгневанае неба
За ўчынкі злыя пагражае людзям.
Дзень на гадзінніку, а сонца ўсё яшчэ
Начнымі поцёмкамі захінута.
Перамагае ноч, ці сорама дню,
Ды змрок зямлі аблічча захінае
І промням не дае пацалаваць.

СТАРЫ. Ненатуральна гэта, як і тое,
Што сталася ў мінулы тут аўторак:
Сава сляпая, паляўнічка на мышэй,
Злавіла сокала і задзяўбла на смерць.

РОС. А Данканавы коні (як ні дзіўна) –
Прыгожыя, лагодныя, пародзістыя –
Нібыта ашалелі, паламалі стойлы,
Памчалі, як на бітву з чалавечым родам.

СТАРЫ. І, кажучь, грызліся паміж сабою.

РОС. Сам бачыў я й сваім вачам не верыў.

Уваходзіць М а к д а ф.

Вось ідзе Макдаф. Дык што, наш добры пане,
На свеце дзеецца?

МАКДАФ. Ты сам не бачыш?

РОС. І хто ж злачын крываваы здзейсніў?

МАКДАФ. Тыя,

Каго Макбет дакончыў.

РОС. Што ж за дзень!

Якая ж ім карысць?

МАКДАФ. Іх падкупілі.

А Мэлкам з Доналбэйнам, Данкана сыны,
Ўцяклі таемна – вось жа, падазрэннае
На іх упала.

РОС. Ды ненатуральна й гэта!

О ўладалюбства марнатраўнае, ты жыцці
Ў сваім вар'яцтве нішчыш. І цяпер
Макбет, відаць што, стане каралём.

МАКДАФ. Яго ўжо аб'явілі, ён каранавацца
У Скоўн¹ паехаў.

РОС. Дзе ж парэшткі Данкана?

МАКДАФ. На выспу Колмекіл² іх перавезлі,
Ў свяшчэнную ўсыпальню продкаў, дзе
Іх пахаваны прах.

РОС. У Скоўн паедзеш?

МАКДАФ. Не, сябра мой, у Файф.

РОС. А я – туды.

МАКДАФ. Ну, ў добры шлях. Скажу на развітанне:
Ад новага ўсё ж лепш – старое ўбранне!

¹ Скоўн – абацтва і замак каранацыі шатландскіх каралёў на поўнач ад Перта, які быў сталіцай Шатландыі да другой паловы XV ст.

² Выспа каля заходняга ўзбярэжжа Шатландыі, на якой знаходзяцца могілкі з усыпальняй даўніх шатландскіх каралёў.

Рос (*да старога*). Бывай, дзед.

СТАРЫ. Бог няхай дабраслаўляе вас і ўсіх,

Хто добрымі зрабіць хацеў бы злых!

Выходзяць.

ДЗЕЯ ТРЭЦЯЯ

СЦЭНА 1

Форэс. Палац. Уваходзіць Бэнка.

БЭНКА. Цяпер ты ўсё – Гламіс, Каўдор, кароль –
Усё, як сёстры прадказалі таямнічыя;
Баюся, ты, аднак, згуляў нячыста.
І трон не ад сваіх ты продкаў атрымаў,
Бо я – казалі сёстры – бацька й карань
Тых каралёў, што будуць. Калі ж гэта – праўда
(З табой, Макбет, яно ж усё збылося),
Чаму тады таксама не разлічваць мне,
Што збудуцца іх прадказанні, што надзеі
Не спраўдзіцца маёй? Т-с, больш ні слова...

Граюць трубы. Уваходзяць Макбет і лэдзі Макбет
у каралеўскіх уборах, Ленакс, Рос, лорды,
прыдворныя лэдзі і дружныя.

МАКБЕТ. Вось госць мой самы дарагі.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Калі б яго
Забылі, сапсаваным было б свята,
І ўсё было б не так, як трэба.

МАКБЕТ. Сёння
Бяседу ладзім мы – і просім на яе
Вас завітаць.

БЭНКА. Скараюся я Вашай
Вялікасці, да вас навек прыкуты
Нязломным абавязку ланцугом.

МАКБЕТ. Вы едзеце кудысьці?

БЭНКА. Еду, валадар.

МАКБЕТ. Шкада. На радзе мы жадалі б сёння
Чуць вашу думку, мудрую, каштоўную

Нязменна. Што ж, то адкладзем да заўтра.
Далёка ехаць вам?

БЭНКА. Няблізка, валадар.
Да вечара я не вярнуся, а калі
Конь стоміцца, тады, відаць, кавалак ночы
Я прыхаплю.

МАКБЕТ. Глядзіце ж, не спазняйцеся!

БЭНКА. Не, не спазнюся, валадар.

МАКБЕТ. Мы чулі
Пра двух братоў крываваых, што ўцяклі
Ў Ірландыю ды Англію. Не прызнаюць
Яны сваёй віны ў бацьказабойстве,
Бянтэжаць злымі пагалоскамі людзей,
Але пра гэта на дзяржаўнай радзе
Параімся мы заўтра. То бывайце,
Да вечара. Ці з вамі Флінс паедзе?

БЭНКА. Паедзе, валадар. І нам пара ў дарогу.

МАКБЕТ. Жадаю коням вашым лёгкасці ў нагах
Ды порсткасці, й вас іхнім спінам давяраю.
Шчаслівае дарогі.

Б э н к а выходзіць.

Ўсе вольныя да сёмае гадзіны;
Нам будзе ўбачыцца яшчэ прыемней,
Калі да вечара пабудзем мы
З сабой сам-насам. Да сустрэчы! З Богам!

Усе, акрамя Ма к б е т а і аднаго с л у ж к і, выходзяць.

Гэй, ты! А тыя людзі тут?

СЛУЖКА. Тут, валадар,
За брамай.

МАКБЕТ. То вядзі да нас.

(Служка выходзіць).

Карысці мала
Стаць каралём, калі не стаць ім моцна.

Страх перад Бэнка ўжо ў душы засеў:
У ім усё ж ёсць нешта каралеўскае,
Што і палохае. Адважны, мужны,
Ён мае клёк, якім кіруецца ўвесь час.
З усіх людзей адно яго баюся,
І геній мой прыгнечаны ім толькі,
Як перад Цэзарам калісь трымцеў Антоній.
Сясцёр дагнаўшы тых, што каралеўскі
Прарочылі мне трон, спытаўся Бэнка
Ў іх пра сябе, і продкам каралёў
Яны, звястуючы, яго назвалі.
А я ўвянчаны марнаю каронаю,
Ў руках трымаю бескарыснае жазло:
Зусім яно не сыну дастанецца,
Чужой рукою вырванае. Вось жа,
Душу я страціў для нашчадкаў Бэнка,
Для іх я Данкана забіў шляхетнага,
Для іх уліў атруту злосці ў келіх
Свайго спакою, і збаўлення вечны скарб
Адаў я ворагу людскога роду,
Каб іх каранаваць – нашчадкаў Бэнка!
Ды не, з табою, лёс, мы сутыкнёмся –
Выходзь жа на апошні бой! Гэй, хто там?!

Вяртаецца с л у ж к а з д в у м а з а б о й ц а м і.

Стой за дзвярыма, покуль я паклічу.

(Служка выходзіць).

То з вамі гутарыў я ўчора?

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА.

З намі, валадар.

МАКБЕТ.

Ці добра вы, што я казаў вам,
Абмеркавалі? Ведайце: не я,
Як вы лічылі, – у няшчасцях ваших
Ён вінаваты. Я той раз давёў вам,
Як ашукалі вас, да рук прыбралі
І хто да гэтага прывёў. І дурань поўны

Уцяміць мог бы гэта ды сказаць:

«То справа Бэнка».

Першы забойца. Вы й казалі гэта.

МАКБЕТ. То ж бо. Ды я на гэтым не спыніўся
І на другую вас размову запрасіў.
Ці вы цярплівыя такія, што гатовы
Трываць далей, ці гэтакія пабожныя,
Што модлы ўзносіце яму ўсім родам,
Хоць ён рабуе вас і вашых блізкіх
Ды ў яму заганяе?

Першы забойца. Не, мой валадар,

Мы ж проста людзі.

МАКБЕТ. Лічаць вас людзьмі
Ў агульным спісе. Ваўкарэзаў, ганчакоў,
Хартоў і дварнякоў – усіх іх клічуць
Сабакамі, ды вылучаюць порсткіх,
Лянівых, хатніх, паляўнічых, злых, лагодных –
Залежна ад тых якасцяў, якія ім дала
Прырода. Толькі ж віду гэтаму, «сабака»,
Мы назвы дадаём яшчэ й асобныя.
Так і з людзьмі. Калі ў тым спісе вы
Сваёй адвагай не былі апошнія, –
Скажыце мне, і я вам тут жа падкажу,
Як ворагу праклятаму папомсціцца,
А гэтак заслужыць і нашу ласку.
Бо сам я – хворы, покуль ён жывы,
А ён памрэ, то я здаровы буду зноў.

Другі забойца. Я, валадар, так раззлаваны

Ілжывым гэтым светам, што гатовы

На ўсё, абы адпомсціць за свае нягоды.

Першы забойца. І я, стаміўшыся ад ліха й крыўдаў,

Жыццё на карту стаўлю без ваганняў –

Ці выйграю, ці страчу я яго.

МАКБЕТ. Дык вось, для вас абодвух Бэнка – вораг.

АБОДВА ЗАБОЙЦЫ. Нам ясна, валадар.

МАКБЕТ.

І мне ён – вораг,

Зацяты вораг, і штоміг яго жыццё –
Пагроза для жыцця майго. Вядома,
Я мог бы сцерці й пыл яго з зямлі,
Калі б я захацеў, але не варта:
Супольных маем мы сяброў; тады
Я іх прыхільнасць страчу – давядзецца
Аплакваць мне таго, каго згублю я.
Таму я маю важкія прычыны,
Каб ад людскіх вачэй прыхоўваць гэта,
І я звяртаюся да вас.

ДРУГІ ЗАБОЙЦА.

Мы, валадар, усё,

Як трэба, зробім.

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА.

Хоць бы й заплацілі

Сваім жыццём...

МАКБЕТ.

Рашучасць вашу бачу я

І не пазней, як праз гадзіну вам скажу,
Дзе і калі яго падпільнаваць
І як зрабіць найлепшую засаду.
Зрабіць патрэбна гэта сёння ўночы,
Ад замка як мага далей... Бо я павінен,
Хоць што, але быць чыстым... І яшчэ:
Каб справу выканаць дакладна і дарэшты –
З ім разам едзе Флінс, ягоны сын,
Чыйго канца жадаю я не меней,
Чым бацькавага. Хай упоцемку
З ім будзе гэтак сама.... Памяркуйце
І ўжо наважцеся.

АБОДВА ЗАБОЙЦЫ.

Мы, валадар, гатовы.

МАКБЕТ. То пачакайце. Зараз вас паклічу.

З а б о й ц ы в ы х о д зя ць.

Ну вось. Як шлях у рай яму наканаваны,
То сёння ж правядуць яго туды старанна.

(Выходзіць).

СЦЭНА 2

Той самы палац. Уваходзяць ЛЭДЗІ Макбет і служба.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Паехаў Бэнка?

СЛУЖКА. Так, паехаў, лэдзі,

І вернецца аж нанач.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Перадай Яго вялікасці:

На колькі слоў яго прашу.

СЛУЖКА. Зраблю.

(Выходзіць).

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Усё дарма,

Ахвяр паболела, а ўцехі нам няма.

Самім, здаецца, лепш сысці ў магілу,

Чым, іншых зводзячы, ўвесь час знаходзіць сілу.

Уваходзіць Макбет.

Ну, што, мой пане? Зноўку ты самотны,

У таварыстве сумных роздумаў?

Няхай яны загінуць, як і тыя,

Каго датычацца. Ці варта нам

Журыцца тым, чаго вярнуць нямажна?

Як ёсць, так ёсць!

МАКБЕТ. Паранілі мы толькі

Змяю, ды не забілі. І нікчэмнай злосці нашай

Яна ўсё тым жа будзе зубам пагражаць.

Ды не, няхай хутчэй разваляцца

Асновы рэчаў і няхай абодва светы

Зруйнуюцца, чым я са страхам буду есці

Свой хлеб, спаць пад прыгнётам сноў жахлівых.

Не, лепш быць у труне, як той, хто стаў

Нябожчыкам, каб мы спакой займелі,

Чым курчыцца да скону дзён на дыбе

Пакут душэўных. Вось жа, Данкан у магіле

Ляжыць, сышоўшы ад жыццёвай прорвы.

Сваё зрабіла здрада: сталь, атрута

Ці закалот, ці ворагаў напад
Яму не страшны ўжо.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Шляхетны пане, супакойся,
Брывей больш не нахмарвай, весялей глядзі,
Гасцей сустрэнь увечары прыветна!

МАКБЕТ. І ты, каханая, вясёлай будзь таксама,
А больш за ўсё надай увагі Бэнка:
Ўшануй і позіркам яго, і словам.
Бо покуль ёсць у нас няпэўнасць, мусім
Мы лёсткамі высокі сан свой упрыгожваць
І маскі надзяваць, пад імі каб прыхоўваць,
Што ў нас, папраўдзе, адбываецца ў душы.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Забудзь пра ўсё.

МАКБЕТ. Не, жонка, не магу:
Мне мозг мой зноўку джаляць скарпіёны.
Ты ж ведаеш: дасюль жывыя Бэнка й Флінс.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Але ж яны не вечныя.

МАКБЕТ. На шчасце,
Іх целы ўразлівыя. Таму ўсцешся!
Раней, чым на зямлю начны кажан зляціць
З-пад выгбаў кляштарных і на Гекаты чорнай
Суровы покліч вылеціць жук-бранявік,
Б'ючы ў звон ночы чорным зумканнем,
Жахлівы ўчынак здзейсніцца.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. А што?

МАКБЕТ. Ў няведанні бязвінным будзь, галубка,
А зробленае – павітай. Ноч сонная,
Лагоднаму дню вочы завяжы,
Крываваю, нябачнаю рукою
Скінь і парві дарэшты ланцугі,
Якімі дух мой скуты. День пагас; крумкач
Ляціць да поўнай розных птахаў пушчы;
Таймуе сон дабро памкненняў дня,
На ловы йдзе начных злых сіл гайня.
Ты дзівішся? То пасядзі ўжо ціха;

А хто з граху пачаў, далей той кліча ліха.
Хадзем са мной, прашу.
(*Выходзяць*).

СЦЭНА 3

Парк каля палаца. Уваходзяць трое з а б о й ц а ў.

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. А хто цябе прыслаў да нас?
Трэці забойца. Макбет.
ДРУГІ ЗАБОЙЦА. Яму не давяраць прычын няма.
Ўсё, што павінны мы зрабіць, ён ведае
Дакладна.

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Ну, тады застанься з намі.
На захадзе згасаюць рэшткі дня.
Запознены вандроўнік паспяшае
Ў заезны двор. І недалёка той,
Каго мы тут чакаем.

Трэці забойца. Чуеш тупат?
БЭНКА (*за сцэнай*). Гэй, гэй, агню!
ДРУГІ ЗАБОЙЦА. Ну, то, відаць што, ён.
Пакліканыя на пачостку ўжо даўно
У замку.

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Чуеш, коні павярнулі ўбок...
Трэці забойца. У абыход іх павялі. Там будзе з мілю.
Ды пешшу ён да веснічак пайшоў, бо тут
Усе так ходзяць.

Уваходзяць Бэнка і Флінс, які трымае паходню.

ДРУГІ ЗАБОЙЦА. Пасвяці!
Трэці забойца. Ды гэта ён!
ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Ану, смялей!
БЭНКА. Уночы пойдзе дождж.
ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Ужо ідзе!

З а б о й ц ы ўтрох кідаюцца на Бэнка.

БЭНКА. Тут здрада! Флінс мой, уцякай, ратуйся.
Пасля – адпомсці! О мярзотны раб!

(Памірае).

Флінс уцякае.

ТРЭЦІ ЗАБОЙЦА. Хто патушыў паходню?

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. А нашто яна?

ТРЭЦІ ЗАБОЙЦА. Бо тут адзін ляжыць. А сын уцёк.

ДРУГІ ЗАБОЙЦА. Зрабілі справу толькі напалову.

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Хадзем і скажам: што маглі – зрабілі.

(Выходзяць).

СЦЭНА 4

Тамсама. Зала ў палацы. Бяседны стол. Уваходзяць Макбет,
Лэдзі Макбет, Рос, Ленакс, лорды са служкамі.

МАКБЕТ. Прашу ўсіх да стала. І, незалежна
Ад вашых тытулаў, мы рады вам.

ЛОРДЫ. З нас кожны ўдзячны Вашае вялікасці.

МАКБЕТ. Я сяду проста тут, як сціплы гаспадар,
Да вас усіх бліжэй. А гаспадыня,
Што села на сваім пачэсным месцы,
У добры час вітаннем нас адорыць.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Прашу вас, валадар, і за мяне
Сардэчным словам павітаць сяброў.

П е р ш ы з а б о й ц а паказваецца ў дзвярах.

МАКБЕТ. Яны ўсім сэрцам дзякуюць табе,
Ўсе пасядалі з двух бакоў, а я
Прысяду тут. І хай кружляе чара
Вакол стала.

(Падыходзіць да дзвярэй.)

Тваё ў крыві аблічча.

ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. То Бэнка кроў.

МАКБЕТ. Быць лепей на табе

Ёй, чымся ў ім. А што, гатова ўсё?
 ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Гатова, валадар. Я яму горла
 Сам перарэзаў.
 МАКБЕТ. Ты – выдатны гарларэз.
 Не горшы й той, хто Флінса парашыў.
 Калі й ты гэта – дык з табою не зраўнацца.
 ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Кароль мой, Флінс уцёк і ўратаваўся.
 МАКБЕТ (*убок*). Я хворы зноў... А быў здаровы цалкам,
 Як мармур цвёрды, як скала нязрушны,
 Нястрымны, вольны, нібы ў полі вецер.
 Аж зноў – сумневамі й нікчэмным страхам
 Прыгнечаны ды скуты. Бэнка мёртвы?
 ПЕРШЫ ЗАБОЙЦА. Ён, валадар; ляжыць там, у канаве.
 На галаве ў яго не менш як дваццаць ранаў,
 Найменшая – смяротная.
 МАКБЕТ (*убок*). Што ж, дзякуй.
 Вось, гад памёр, але ўцякло гадзючання –
 Яно атруты з часам набярэцца, хоць
 Яшчэ бяззубае.
 (*Да забойцы.*)
 Ну што ж, ідзі. Мы заўтра
 Яшчэ паразмаўляем.
 П е р ш ы з а б о й ц а в ы х о д з і ц ь .
 ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Валадар мой, вы
 Няўважны да гасцей. Як гаспадар
 Бывае непрыветны, то й банкет падобны
 Да купленай за грошы стравы. Можна й дома
 Наесціся, але ў гасцях прыязнасць –
 Найлепшая з прыпраў. А без яе
 Ўсё прэснае.
 МАКБЕТ. Дакор, аднак, прыемны.
 (*Да гасцей.*)
 Сябры, частуйцеся ўсе, на здароўе!
 ЛЕНАКС. Ці Вашая вялікасць не прысядзе?

З'яўляецца дух Бэнка і сядзе на месца, прызначанае для Макбета.

МАКБЕТ. Тут быў бы квет краіны ўвесь сабраны,
Калі б наш слаўны Бэнка не спазніўся.
Калі б прычынай тут была нядбайнасць,
А не бяда ў дарозе!

РОС. Непрыгожа ён
Зрабіў, калі парушыў слова. Просім
Ушанаваць нас, валадар, ды сесці з намі.

МАКБЕТ. Дык месца ж тут няма¹...

ЛЕНАКС. Вось, валадар, свабодна.

МАКБЕТ. Дык дзе ж?

ЛЕНАКС. Вось тут. І што вас так хвалюе?

МАКБЕТ. Хто гэтае ўчыніў?

ЛЕНАКС. А што, наш валадар?

МАКБЕТ. Што вінаваты я, не скажаш – то чаго
Трасеш чупрынаю крывавай тут?

РОС. Яго вялікасці нядобра. Ўстаньма
І ўсе хадзем адсюль.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Сябры, вы не турбуйцеся:
Ў яго бывае змалку так. Прашу, сядайце.
Ўсё праз хвіліну пройдзе, й ён
Апомніцца. Вы не звяртайце ўвагі,
Каб прыступ не зацягваўся. Вы самі
Частуйцеся тут, без яго.

(Да Макбета)

І ты – мужчына?

МАКБЕТ. Мужчына – і адважны, бо глядзець магу
На тое, ад чаго б жахнуўся д'ябал.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Дурніцы ўсё! То плён уяўны страху,
Як прывідны той нож, што к Данкану
Цябе вадзіў. Халодны пот, трымценне –
Праява страху простага й пасуе
Адно бабулькам, што, узімку, пры агмені,

¹ Згодна з павер'ямі, здань бачыць толькі той, да каго яна з'явілася.

Ад плётак бабскіх ажна палатнеюць.
Не сорамна! Твар перакрыўлены ад жаху твай,
А ты ж парожняга спужаўся крэсла!

МАКБЕТ. Зірні, зірні! Што бачыш ты?

(Да духа Бэнка)

Што скажаш?

Ты зноў ківаеш? Лепей гавары.
Калі магілы ды ўсыпальні пахаваных
Вяртаюць нам, няхай над цвінтаром
Вантробы каршуноў лунаюць.

(Дух знікае).

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ці праз вар'яцтва ты знікавеў?

МАКБЕТ. Мне праваліцца: ён быў тут!

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ды пасаромся!

МАКБЕТ. І ў свеце даўнім пралівалі кроў,
Калі яшчэ законаў люд не ведаў;
Былі й пазней забойствы, пра якія
Прыгадваць страшна. Ды расколюць чэрап
Бывала, некаму, сканае ён –
І ўсё, канец. Цяпер жа, маючы
Смяротных ранаў дваццаць аж на лбе,
Ўстае з труны ён, гоніць проста з крэсла.
І ўсё – жахлівей за само забойства.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Валадар

Шляхетны, госці там без вас...

МАКБЕТ. Сябры, даруйце,

Задумаўся я трохі, не дзівіцеся
Вы з немачы маёй; з ёй звыкліся
Ўсе крэўныя мае. А перш чым сесці,
За ўсіх я вып'ю. Налівайце поўна.
Я за здароўе п'ю ўсяго стала
І Бэнка, сябра нашага. Шкада,
Што тут яго няма! За вас усіх!
За ўсіх і за яго!

Лорды.

Здароўе ваша!

(Дух вяртаецца).

МАКБЕТ. Згінь! Прэч з вачэй! Вяртайся ў глебу!
Застыгла кроў твая, без мозгу косці,
Без зроку твой пагляд, які ў мяне
Ўтаропіўся.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Прашу прабачыць, пэры:
Зноў прыступ у яго, і больш нічога;
Шкада, што свята нашае псуецца.

МАКБЕТ. На ўсё я здольны, на што здольны чалавек.
З'явіцца можаш, як мядзведзь расійскі,
Як дужы насарог, гірканскі¹ тыгр
Ці ў іншым выглядзе, – не затрымціць
Нішто ўва мне. Ці зноў жывым зрабіся
І выкліч на двубой, – як затрымчу я,
Тады мяне дзяўчаткам назаві.
Прэч, прэч, жахлівы прывід!
Згінь, прападзі, праява!

(Дух знікае).

Ён прапаў,

І зноў я – чалавек. Сядайце, лорды.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Паводзінамі дзіўнымі, аднак,
Бяседу добрую вы нам перапынілі.

МАКБЕТ. Дык тое ж вам не ўлетку воблачкі,
Каб іх убачыць і не быць уражаным!
Мяне бянтэжыць іншае – як вы
На з'явы гэткія спакойна гледзіце,
І з вашых шчок румянец не знікае,
Калі я спалатнеў увесь.

РОС. Мой валадар,
Якія з'явы?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Вы не размаўляйце з ім,
Бо горшае яму, ці то пытанні

¹ Гірканыя – гістарычны рэгіён, на паўночны ўсход ад Каспійскага мора.

Яго дратуюць. Вось жа, ўсім дабранач.
Прашу вас разыходзіцца без цырымоній.

ЛЕНАКС. Жадаем мы як найхутчэй паправіцца
Яго вялікасці.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Усім дабранач вам.

Выходзяць усе, акрамя Макбета і Лэдзі Макбет.

МАКБЕТ. Крыві ён прагне... Толькі ж кроў – за кроў!
Бывала колісь, рухаліся камяні,
І размаўлялі дрэвы, й вешчунам
Крукі, сарокі, галкі выдавалі
Забойцаў прыхаваных... Колькі часу?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Світанак з ноччу ўжо змагаецца.

МАКБЕТ. Ну, што ты скажаш? Той Макдаф наважыўся
Запросін не прыняць.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ці ж па яго ты пасылаў?

МАКБЕТ. Яшчэ пашлю. Ды нешта чуў я, што ва ўсіх
Дамах падкупленыя спаміж служак ёсць.
То я падамся ўранні да сясцёр-вяшчунняў.
Хай скажуць больш – пра ўсё я ўведаю.
І хай яно тады ўжо будзь што будзе:
Ўсе сродкі мне падыдуць: я гатовы
Цяпер і да найгоршага, бо ўжо
Даўно ў крыві я па калені.
Наперад шляхам гэтым лепш ісці,
Чым шлях назад цяпер сабе знайсці.
Адно яшчэ ў мазгах план узнікае –
Рука яго ажыццявіць жадае.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Ты мала спіш – гадзінку дзе, хвілінку.

МАКБЕТ. То пойдзем спаць. Увесь мой неспакой –
Ад той спрактыкаванасці малой.
Замала ўсё ж рашучасці ва ўчынках.

(Выходзяць).

СЦЭНА 5

Пустка. Грыміць гром.

Уваходзяць тры ведзьмы і, насустрач ім, Геката.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Што сталася? Геката, ты злуешся?

ГЕКАТА. Як, ведзьмы, не злавацца мне, калі
Пыхліва й легкаважна вы змаглі
Рабіць так, што цяпер пачаў Макбет
Раптоўна смерці спасцігаць сакрэт?
Я ж, гаспадыня вашых чар,
Што вам дала прароцтва дар,
Натхняльніца грахоў і зла
Пры тым прысутнай не была!
Але Макбет, брутальны сын
І не ўтаймоўны – не адзін
Такі, які ў ліхім заграз:
Яму й не трэба слухаць вас –
Забудзе ўсё ды па касцях
Свой пракладзе злачынны шлях.
Ідзіце ўжо! Дзе Ахэрон
Цячэ, сустранемся. А ён
Уранні прыляціць якраз,
Каб лёс уведаць свой ад вас.
Кацёл пастаўце, зелье ў ім
Згатуйце з заклінаннем тым...
Я ж буду ўсю ноч навывёт
Фатальны рыхтаваць выход.
Да месяца вядзе шлях мой:
З яго ражка сплыве слязой
Расінка – я яе злаўлю,
Перш чым кране яна зямлю.
І той, што сплыў, смяротны сок
Схаплю, пакуль увесь не сцёк.
І выйдзе той на згубны шлях,
Пра сорам хто забыў і страх;

А самаўпэўненасць заўжды
Вядзе смяротных да бяды.

За сцэнай чутны музыка і спевы: «Прыйдзі, прыйдзі...»

Мяне гукае дух-малютка мой.
Глядзіце – ён сядзіць на хмарцы той.
(Знікае).

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. За справу: хутка вернецца яна.
(Выходзяць).

СЦЭНА 6

Форэс. Палац. Уваходзяць Л е н а к с і іншы л о р д.

ЛЕНАКС. Вы скемілі, пра што сказаў я, рэшту
Вы самі зразумеце. Скажу адно:
Ўсё дзіўна неяк. Данкан велічны
Аплаканы Макбетам, як загінуў...
Адважны Бэнка надта позна йшоў –
Яго – сцвярджаць мажліва – Флінс забіў,
Бо Флінс жа ўцёк. Хадзіць не варта позна.
І хто б не палічыў жахлівым Мэлкама
І Доналбэйна ўчынак, што забіць
Схацелі караля? То ганьба! Як жа
Макбета засмуціла гэта! Ён забіў
У гневе праведным нягодных служак,
Нявольнікаў нядбайнасці, сну, п'янства.
Хіба ж яно не мудра, не шляхетна?
Бо адмаўляцца пачалі б яны
І ўсіх бы абурылі. Гэтак гладка
Ў яго ўсё выйшла, а калі ўдалося б –
Не дай Гасподзь! – тых Данкана
Сыноў схапіць, яны б даведаліся,
Як бацьку забіваць – таксама й Флінс!
Аднак цішэй; за словы смелыя

І за адмову быць на той пачостцы
Макдаф апальным стаў. Дзе ён цяпер,
Не ведаеце?

ЛОРД.

Сын Данкана, ў якога
Тыран правы забраў на спадчыну,
Ўжо быццам пры двары ангельскім; Эдвард
Нібыта да яго паставіўся зычліва,
Нібыта ліха й не пазбавіла яго
Высокага становішча. Макдаф
Падаўся быў да караля святога
Прасіць, каб граф Нартумберлэнд і Сіўард,
Да бітваў прагны, пры дабраслаўленні
Гасподнім зноў стварылі нам мажлівасць
Мець мяса на стале ды мірна спаць,
У святы й на бяседах не баяцца
Нажоў крывавых, пачувацца годна –
Чаго мы так жадаем. Вестка тая
Макбета раззлавала так, што ён
Рыхтуе ўжо вайну.

ЛЕНАКС.

А ці Макдафа

Ён клікаў?

ЛОРД.

Клікаў. Ды сказаў той: «Ні за што!»
Ганец свой твар панура адварнуў
І штосьці прабурчаў, накітаваў: «Пра гэта
Яшчэ ты пашкадуеш».

ЛЕНАКС.

Што ж, Макдафу
Асцерагацца трэба, асцярожным
Усюды быць. Няхай анёл Гасподні
У Англію вядзе яго, каб найхутчэй
Дабраслаўлёным краем зноўку стала
Зямля пакутная, якую прыгнятае
Далонь злачынная.

ЛОРД.

Мае малітвы з ім.
(Выходзяць).

ДЗЕЯ ЧАЦВЁРТАЯ

СЦЭНА 1

Пячора. Пасярэдзіне на агні кіпіць кацёл. Грыміць гром.

Уваходзяць тры ведзьмы.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Тройчы мяўкнуў порсткі кот.

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Раз чацвёрты рыкнуў крот.

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. Гарпіі крычаць – і от

Нам пара.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Ёсе – ў карагод,

Кідайце на дно катла

Ёсё, што кожная знайшла!

Жаба там, дзе камяні,

Пухла месяц, дзень пры дні,

Яд збіраючы. Але,

Месца ёй ужо ў катле.

УСЕ. Ты, агонь, шугай, гары –

Ёсё ў катле гатуй, вары!

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Скуру й плоць атрутных змей

Кідай у кацёл жвавей!

Пса язык, савы пяро,

Лапкі жаб, ката рабро.

У кацёл – поўсць кажана,

Рэшткі дзюбы гругана!

Ёсё з атрутаю вары,

Будзе дым адно ўгары!

УСЕ. Ты, агонь, шугай, гары –

Ёсё ў катле гатуй, вары!

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. Ведзьмін хвост, ваўчыны зуб,

Дурнап'ян і цмока труп,

З лесу ссохлае галлё,

Птаха змрочнага валлѣ,
Жоўць казла, акул храсткі
І татарскай кісьць рукі,
Кволы пальчык немаўляці,
Што тут закапала маці,
Печань жыда, турка нос –
У кацёл – хто што прынёс!

УСЕ. Ты, агонь, шугай, гары –
Ўсё ў катле гатуй, вары!

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Малпіну ўлівайма кроў –
Будзе ўзвар халодным зноў.

Уваходзіць Г е к а т а.

ГЕКАТА. Ну вось, вас пахваліць не грэх;
Вам абяцаю шмат уцех.
Вы ж заспявайце ўсе вясёла,
Як эльфы, утварыце кола,
Заваражыце ў скоках долы.

Музыка і спевы: «Чорныя духі».

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Ў далані мне засвярбела –
Кепскае штось прыляцела.
Не хавайся ўжо там хоць –
І сюды хутчэй заходзь.

Уваходзіць М а к б е т.

МАКБЕТ. Ну, што вы ўпотаі робіце тут, чорныя
Начы стварэнні?

УСЕ. Рэчы безыменныя.

МАКБЕТ. Я вашым чараваннем, хоць адкуль
Яно б ішло, цяпер вас заклінаю:
Няхай адказ ваш неўтаймоўнай бурай
Званіцы валіць, хваляй штармавою
Хай разбівае караблі; хай збожжа
Кладзе ў зямлю; з карэннем вырывае
Дубы ў лясах, хай замкі падаюць

На голаў абаронцам, а палацы
Ды піраміды да падмуркаў схіляцца
Сваіх; прырода скарбніцу зародкаў
Усю разбурыць – на мае пытанні
Адказы дайце.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Што ж, кажы.

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. Пытайся.

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. Мы дамо адказы.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Іх ад нас

Чакаеш? Ад старэйшых духаў?

МАКБЕТ. Кліч сюды іх.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Кроў свінні, што паядала

Парасят сваіх, і сала

Шыбеніка падлівай

У агонь.

УСЕ. Сюды, давай,

І вялікі, і малы,

Здань, урэшце, выклікай.

Грыміць гром. З'яўляецца першы прывід у шаломе.

МАКБЕТ. Скажы мне, невядомы...

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Думкі ён твае

Ўсе ведае. Стой моўчкі й нерухома.

ПЕРШЫ ПРЫВІД. Макбет! Макбет! Макдафа пазбягай,

Што ў Файфе тан. Скажаў я ўсё. Бывай.

(Правальваецца скрозь зямлю).

МАКБЕТ. Хто б ты ні быў – за засцярогі дзякуй.

Ты дзіўна страх мой выявіў. Скажы...

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Пытанняў ён не слухае. Вось іншы,

За першага магутнейшы.

Грыміць гром. З'яўляецца другі прывід – скрываўленае дзіця.

ДРУГІ ПРЫВІД. Макбет! Макбет! Макбет!

МАКБЕТ. Каб я тры вухі меў, то ўсімі б слухаў.

ДРУГІ ПРЫВІД. Тлумі бязлітасна ўсіх – ручанай

Хай льецца кроў: з народжаных жанчынай
Ніхто Макбету не зашкодзіць.

(Правальваецца скрозь зямлю).

МАКБЕТ.

То жыві, Макдаф.

Не, ўсё-ткі лепш ад лёсу запаруку
Мне двойчы мець: як жыць не будзеш ты,
Я страху бледнаму скажу: «Лухта!»
І спаць спакойна ў час грывотаў буду.

Грыміць гром. З'яўляецца т р э ц і п р ы в і д – дзіця з каронай
на чале і галінкай у руцэ.

Хто ж гэта? Каралеўскі род, відаць,
Каронай увянчанае дзіця –
Улады сімвалам.

УСЕ.

Ты слухай і маўчы.

Трэці прывід. Ільвом харобрым будзь –

ні вораг, ні мяцеж

Цябе не перамогуць, аж пакуль табе ж
Удзень не вырушыць наперарэз
На ўзгорак Дансінан Бірнамскі лес.

МАКБЕТ.

Ну не магу я гэткаму даць веры:
Вядома ўсім, што дрэвы – не жаўнеры.
Іх з каранем не вырвеш, як ні гавары –
То бунту ўжо не будзе без пары,
І доля будзе шчасная ў Макбета,
Бо з месца не, не зрушыцца лес гэты.
Мой шлях зямны пад шатамі вянца
Трывацьме да прыроднага канца.
Яшчэ скажыце – бо мяне цікавіць, –
Ці Бэнка род усё-ткі будзе правіць?

УСЕ.

Больш не пытайся ў нас.

МАКБЕТ.

Мне трэба ведаць!

Іначай я павек вас пракляню.

(Кацёл правальваецца скрозь зямлю.)

А дзе кацёл? Я чую недзе гаману.

Гукі габаяў.

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. З'явіцеся!

ДРУГАЯ ВЕДЗЬМА. З'явіцеся!

ТРЭЦЯЯ ВЕДЗЬМА. З'явіцеся!

УСЕ. Вочы джалыце, сэрца рвіце,

А пасля – уміг умкніце!

З'яўляюцца прывіды васьмі каралёў, апошні – з люстэркам
у руцэ; за імі ідзе здань Бэнка.

МАКБЕТ. Ну, проста выліты дух Бэнка – згіль!

Бо мне твая карона вочы коле.

Другі, з каронаю на лбе, такі ж, як першы.

Падобны й трэці... Ведзьмы клятыя! Нашто

Іх мне паказваць? І чацвёрты – каб аслеп я!

І што – так будзе аж да Страшнага Суда?

Ўжо й сёмы... Больш іх бачыць не хачу.

І восьмы... У яго ў люстэрку шмат яшчэ –

З жазлом патройным ці з падвойнаю дзяржавай.

Відовішча жахлівае! Вось, бачу я:

Ўвесь у крыві мне пасміхнуўся Бэнка

І паказаў на іх.

(Зданы знікаюць).

Ці яно мусіць гэтак быць?

ПЕРШАЯ ВЕДЗЬМА. Так будзе, бо прадвызначаны лёс.

Але чаму цяпер Макбет павесіў нос?

Давайце, сёстры, ўраз яго сваім

Умельствам мы развесялім.

Я распачну свой спеў вясёлы,

Вы ж – паскачыце, стаўшы ў кола,

Каб не сказаў кароль калі,

Што госця кепска прынялі.

Музыка. Ведзьмы скачуць, а потым знікаюць разам з Гекатай.

МАКБЕТ. Дзе ж ведзьмы? Зніклі? Гэтага дня жах

Праклёнам хай пазначыцца ў календарых!

Хто там? Заходзьце.

Уваходзіць Л е н а к с.

ЛЕНАКС. Што Вашай міласці заўгодна?

МАКБЕТ. Сясцёр-вяшчунняў ты не бачыў?

ЛЕНАКС. Не, кароль.

МАКБЕТ. Ты з імі не сустраўся?

ЛЕНАКС. Не, мой валадар.

МАКБЕТ. Хай па дарозе нападзе на іх чума,
Праклён усім, хто верыць ім. Я дзесьці
Чуў конскі тупат... Хто мог гэта быць?

ЛЕНАКС. То вестуны прывезлі навіну,
Што ўцёк у Англію Макдаф.

МАКБЕТ. Уцёк

У Англію?

ЛЕНАКС. Ўцёк, слаўны валадар.

МАКБЕТ (*убок*). Час, апярэдзіў ты мой план жажлівы.

Намеры лёткія – іх не дагоніш,
Калі запозняцца за імі справы.
Адгэтуль тое, што падказваюць пачуцці,
Хай стане справай рук маіх. Таму,
Каб думку ўраз ператварыць у дзею,
На Файф я нападу, Макдафаў замак
Займу ды мечам там павыразаю
Яго дзяцей і жонку, служак і радню.
Што я казаў – не пахвальба пустая,
Я веру: здзейсніцца задума тая.
Мне досыць прывідаў.

(*Да Ленакса.*)

Дзе ж вестуны?

Вядзі да іх, бо мне патрэбныя яны.

(*Выходзяць.*)

СЦЭНА 2

Файф. Замак Макдафа.

Уваходзяць лэдзі Макдаф, сын Макдафа і Рос.

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Каб уцякаць – што ён зрабіў такога?

Рос. Цярплівай будзьце, лэдзі...

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Быў цярплівы ён?

Уцёкі – то вар'яцтва. Як не ўчынкi,

То страх з нас робіць здраднікаў.

Рос. А можа,

Адно разважлівасць – не страх, мілэдзі?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Разважлівасць? Ён жонку, дом, дзяцей

У гэткім месцы кінуў, скуль сам уцякаць

Ён раптам мусіў. Ды ён нас не любіць,

Пазбаўлены пачуццяў ад прыроды.

Юрок, напрыклад – птушачка малая,

А й тая птушанят ад соў бароніць.

Тут – страх адно, але няма любові.

Разважлівасці мала ў тых бязглуздых

Уцёках.

Рос. Я, кузіна дарагая, вас прашу

Ўсё ж супакоіцца. Ваш муж – разумны,

Зычлівы, добры, і за ўсіх лепш кеміць.

Яму вядома, што рабіць. Нічога

Больш не скажу я. Час прыйшоў жахлівы,

Калі нам здраду закідаюць, мы ж

Віны не ведаем, ды пагалоскі

Пужаюць: дзе, каго баяцца?

І мы плавём па моры штармавым,

Аддаўшыся на ласку хваль. Цяпер

Дазвольце развітацца. Неўзабаве

Я зноў наведаюся. Мы ўжо на мяжы,

І горш не будзе – ці ўсяму канец,

Ці праўда вернецца. Мой любы хлопчык,

Няхай цябе дабраслаўляе Бог!

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Пры бацьку ён жывым, а сірата.

РОС. Мне заставацца тут было б вар'яцтвам –
Мне ганьба, а вам слёзы абаім.
Таму бывайце.

(Выходзіць.)

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Бацька твой памёр,
Як табе жыць? Што есці будзеш, хлопча?

СЫН. Як птушкі, мама, буду...

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Чарвякоў ды мух?

СЫН. Што давядзецца – так, як і яны.

ЛЭДЗІ МАКДАФ. О птушанятка! Хіба не баішся
Ты ні сілкоў, ні пастак, ні цянётаў?

СЫН. Іх настаўляюць не на бедных птахаў.
І тата не памёр – хоць што кажыце.

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Памёр! А дзе ж ты новага здабудзеш?

СЫН. А дзе ты новага здабудзеш мужа?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Хоць дваццаць іх магу купіць на рынку.

СЫН. Ты купіш іх, каб тут жа і прадаць.

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Як на свае гады, разумна кажаш,
Зусім разумна.

СЫН. Ці ж мой тата здраднік, мама?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Але, але.

СЫН. А што такое – здраднік?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Хто прысягае, прытым слова не трымае.

СЫН. І кожны, хто так робіць, – здраднік?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Вядома ж, кожны, хто так робіць,
Той здраднік і павешаны быць мусіць.

СЫН. Любы, хто прысягае й не трымае слова?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Любы.

СЫН. А хто іх мусіць вешаць?

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Людзі гонару.

СЫН. То парушальнікі прысягі – проста дурні, бо іх досыць шмат,
каб самім паперабіваць або паперавешваць людзей гонару.

ЛЭДЗІ МАКДАФ. Ой, малпянятка, Бог з табой!
Ды як сабе здабудзеш бацьку ты?

Сын. Калі б ён памёр, ты па ім плакала б. Калі б не плакала, гэта
быў бы пэўны знак, што ў мяне хутка будзе новы бацька.
Лэдзі Макдаф. Што, балбатун няшчасны, ты вярзеш!

Уваходзіць в а с т у н.

Вястун. Шчасць Божа, пані! Невядомы
Я вам, ды ваш высокі сан шаную.
Баюся: вы ў вялікай небяспецы.
Хоць просты чалавек я, ды парáю
Ўцякаць вам з дзецьмі, тут не заставацца.
Палохаць вас нядобра, толькі ж горш
І не па-людску вас не пяярэдзіць.
Бяда ўжо блізка. Барані вас неба!
Ісці я мушу.

(Выходзіць.)

Лэдзі Макдаф. А куды ўцякаць? Нікому
Зла не зрабіла я. Ды ў свеце гэтым
За зло нас часта хваляць, а дабро
Вар'яцтвам небяспечным нават лічаць.
Ці шчырасць тут жаночая памога,
Калі скажу, што зла я не рабіла?

Уваходзяць з а б о й ц ы.

О, што за пысы?!

Першы забойца. Дзе твой муж, кажы!

Лэдзі Макдаф. Відаць, не ў месцы, дзе ён ліхадзеяў,
Падобных да цябе, спаткаць бы мог.

Першы забойца. Ён здраднік.

Сын. Хлусня, мярзотнік ты кудлаты!

Першы забойца. Ты...

(Заколюе яго).

...зрады выпладзень!

Сын. Забіты я, матуля...

Малю цябе: ўцякай!

(Памірае).

Л е д з і М а к д а ф уцякае з крыкам: «Забіваюць!»,
а за ёю бягуць з а б о й ц ы.

СЦЭНА 3

Англія. Перад каралеўскім палацам.
Уваходзяць М э л к а м і М а к д а ф.

МЭЛКАМ. Хадзем, зацішак, можа, знойдзем
І выплачам сваю бяду.

МАКДАФ. Не, лепей
Мячы мы смертаносныя дастанем,
Каб, як мужы, няшчасную айчыну
Абараніць, дзе новы ўдоваў лямант
І плач сірот штодня нябёс сягаюць,
Што адбіваюць гэта – быццам скрусе
Шатландыі журботнай спачуваюць.

МЭЛКАМ. Па тым адно я плачу, ў што я веру,
А веру ў тое, што вядома мне, і ў час
Дапамагу, з падтрымкаю сяброў.
Я сэнс бы вашых слоў мог зразумець:
Тыран, чыё імя язык нам раніць,
Лічыўся годным, вы яго любілі,
І вас пакуль што ён і не кранаў.
Я ж малады, і можаце вы мною,
Ягнём бязвінным, наталіць яго,
Прынёсшы Богу гнеўнаму ў ахвяру.

МАКДАФ. Не здраднік я.

МЭЛКАМ. Але Макбет – падступны,
І дабрадзеінасць адступае часам
Перад загадам караля. Даруйце,
Я ж не пра вас: ёсць светлыя анёлы.
Хоць найсвятлейшы з іх упаў. Няхай
Зло ўсё прыкінецца дабром, апошняя
Усё ж дабром навечна застанецца.

МАКДАФ. Канец маім надзеям.

МЭЛКАМ. Ці не з іх

Мае сумневы ўсе і пачаліся?
Як вы маглі без развітання кінуць
І жонку, і дзяцей – найдаражэйшае
На свеце? Вас абразіць не хачу я –
Хачу быць толькі асцярожным. Вы –
Сумленны, можа, чалавек, а я
Уголос разважаў.

МАКДАФ. Крывёй сплывай жа,
Мой бедный край! Пануй, лютуй, тыранства!
Нічога ўжо дабро табе не скажа, бо
Тваё свавольства ўжо ўзаконена павек.
Бывайце ж, прынц. Але за ўсе абшары
Ў руках тырана, ўсе багацці Ўсходу,
Не стану я мяззотнікам, якім
Вам падаюся.

МЭЛКАМ. Вы не абражайцеся,
Не вінаваю вас я ані ў чым.
Я ведаю: край стогне пад ярмом,
Штодня, ў крыві, ў слязах, ён раны
Глыбокія ўсцяж атрымоўваць мусіць.
Ёсць людзі, ведаю,
Што маё права хочучь бараніць.
Іх тысячы ахвотна абяцае
Нам Англія. То хай я й на голаў
Тырану наступлю або на меч
Я насаджу яе – ці не зазнае
Мой бедны край прыгнёту й здэскаў горшых
За тыя, што былі – як толькі спадкаемца
На трон уздыдзе?

МАКДАФ. І хто ж гэта ён?

МЭЛКАМ. Кажу я пра сябе. Бо ў мяне гэтулькі
Заганаў розных, што як іх раскрыю,
То й чорны наш Макбет здавацца будзе

- За снег бялейшым. Ён падасца люду
 Ягняткам проста – ў параўнанні
 З маім злачынным ліхадзействам.
- МАКДАФ. Д’ябла
 І ў легіёнах пекла не знайсці
 Горш за Макбета.
- МЭЛКАМ. Ну, ён брутальны, крыважэрны, хцівы,
 Распусны, вераломны ды падступны,
 Ва ўсіх грахах на свеце вінаваты.
 Але ж і мой бязмежны юр: жанок, дачок,
 Дзяўчатак і матронаў вашых – іх не хопіць,
 Каб юру гэтага вадоймішча запоўніць,
 І перашкоды ўсе знясу я на шляху.
 Як так, то лепш Макбет хай валадарыць.
- МАКДАФ. Нястрыманасць бязмежная – таксама
 Тыранства, й каралёў шчаслівых з трона
 Яна скідала – і не раз – заўчасна.
 Ды што належыць вам, баяцца браць не варта.
 Вы можете таемна цешыць плоць
 З халодным выглядам: у нас, вядома,
 Кабет ахвочых досыць – ненаедны
 Каршун, што ў вас жыве, не пажарэ
 Ніколі ўсіх, гатовых Вашае
 Вялікасці жаданням послужыць.
- МЭЛКАМ. Расце, апроч таго, ў душы
 Маёй разбэшчанай і хцівасць
 Вялікая. Як каралём зраблюся,
 Ўсю знаць я за маёмасць перарэжу:
 У некага скарб адбяру ці замак,
 Распальваючы болей з кожным разам,
 Бы востраю прыправаю, свой голад.
 І на сумленных ліпавыя справы
 Я завяду, каб адабраць маёмасць.
- МАКДАФ. Глыбей сягае хцівасць каранямі
 За юр імгненны: каралёў яна нямала

Пасекла, нібы мечам. Ды нічога:
Ў Шатландыі й належнага вам хопіць,
Каб задаволіць вас – адно каб чым было
Ураўнаважыць вашыя заганы.

МЭЛКАМ. Няма чым. Штó для караля патрэбна? –
Праўдзівасць, справядлівасць, дабрыня,
Цярплівасць, міласэрнасць, сціпласць, шчодрасць,
Пабожнасць, стрыманасць, адвага й сіла –
Ў мяне ж і блізка іх няма, затое
Заганаў шмат, якія адуюць
Вылазяць. І калі б займеў я ўладу,
Я ў пекла б выліў згоды малако
І зруйнаваў спакой на ўсёй зямлі.

МАКДАФ. Шатландыя, Шатландыя няшчасная!

МЭЛКАМ. Дык вось, ці можа кіраваць краінай
Такі, як я?

МАКДАФ. Не кіраваць, а й жыць не варты
Такі, як ён. О бедны мой народ,
Ты пад жазлом крывавага тырана!
Ці шчасных дзён ты дачакаешся, калі
Яшчэ й законны спадкаемца трона
Пракляў сябе і зганьбіў свой жа род?
Быў праведнікам валадар – твой бацька,
А каралева-маці рыхтавалася да скону
І ўсё жыццё ў малітвах правяла.
Ну што ж, бывай. Твае прызнанні,
Якімі раптам выкрыў ты сябе,
Ў Шатландыю мне перакрылі шлях –
Канец маім надзеям.

МЭЛКАМ. О Макдаф, твой гнеў,
Праўдзівы й чысцінёй спароджаны,
Сумневы чорныя мае развееў.
Я веру: ты сумленны, годны. шчыры.
Не раз Макбет па-д'ябальску мяне
Ў сілкі лавіў – змушала асцярожнасць

Абы-каму не верыць. Ды адгэтуль
 Суддзя між намі – Бог, я давяраюся
 Увесь табе і нагавораў на сябе
 Зракаюся – грахоў, што неўласцівыя
 Маёй прыродзе. І жанчын не знаў я,
 Не парушаў прысягі, дый багацця
 Не прагнуў я, заўжды быў верны слову
 І д’ябла б нават я не выдаў д’яблу.
 Я праўду, як жыццё, люблю. Схлусіў
 Упершыню цяпер, сябе тут бэсцячы.
 Папраўдзе ж, я адданы толькі нашай
 Айчыне. І да прыбыцця твайго яшчэ
 Тут сабраліся дзесяць тысяч душ,
 Ачольваныя Сіўардам старым,
 Гатовыя ў паход пайсці супольна.
 Няхай жа запарукай перамогі
 Нам будзе справядлівасць. Што ж маўчыш ты?
 МАКДАФ. Да радасці ад смутку пераход
 Нялёгкі гэткі...

Уваходзіць лекар.

МЭЛКАМ. Добра, потым.
(Да лекара.)

ЛЕКАР. Ці кароль наш сёння выйдзе?
 Ён выйдзе, сэр. Тлум хворых дапамогі
 Чакае ад яго. Бо тая немагчыма
 Не паддаецца. Ён жа гоіць дотыкам
 Адным рукі – такую моц нябёсы
 Уклалі дабрадайную ў яе.

МЭЛКАМ. Вам, лекар, дзякуй.

Лекар выходзіць.

МАКДАФ. І што ж за немагчыма там?

МЭЛКАМ. Народ так кажа.
 Кароль жа творыць цуды. Іх я й сам не раз,

Пакуль у Англіі тут, бачыў. Як ён тое
Вымольвае ў нябёсаў – невядома,
Ды ўсіх, што ад пухлін і ранаў стогнуць,
Пакрытых гноем, цалкам безнадзейных,
Ён лекуе малітвамі, на шыю
Павесіўшы ім залаты дукат.
І кажуць, тую моц свяшчэнную
Ён спадкаемцам перадасць. Яшчэ ж
Ён мае дар прароцтва ад нябёсаў;
І іншых сведчанняў нямала, што на ім
Спачыла Боская даброць.

Уваходзіць Рос.

Макдаф.

Зірні,

Хто там.

Мэлкам.

Зямляк якісьці, хто – не ведаю.

Макдаф.

Вітаю, дарагі кузэн.

Мэлкам.

Цяпер

Пазнаў і я. О Божа, пакарай

Тых, хто выгнанцамі нас робіць!

Рос.

Аман.

Макдаф.

Ну, як Шатландыя?

Рос.

На жаль, сябе

Не пазнае – магілай, а не маці

Яна нам стала. Там няўцямныя

Адно і могуць некалі ўсміхнуцца.

Там енкі, стогны чуюцца ў паветры,

Ды іх ніхто не чуе; рэч звычайная

Ў дамах – жалоба. Там, пачуўшы

Звон пахавальны, не пытаюцца «па кім?»,

Не захварэўшы нават, людзі вянуць

Хутчэй за кветкі на капелюшах.

Макдаф.

Ах, гэта праўда, і якая страшная!

Мэлкам.

А што з апошніх бедаў?

Рос.

На гадзіну

Спазнюся з весткай – і мяне абсвішчуць:
Іх большае.

МАКДАФ. Што з маёй жонкай?

РОС. Добра ўсё...

МАКДАФ. А дзеці як?

РОС. Нічога кепскага.

МАКДАФ. Тыран яшчэ іх не чапае?

РОС. Не.

Калі я ад'язджаў, было ўсё ціха.

МАКДАФ. На словы не будзь сквапны. Як там справы?

РОС. Калі сюды з навінамі цяжкімі

Падаўся я, пашырылася чутка,

Што людзі ў нас бяруць у рукі зброю.

І гэта так, я сам за сведку: войскі

Тырана ўжо ісці ў паход гатовы.

Ваш час цяпер! Бо позірк ваш – і зноў

Шатландцы ваярамі стануць; а й жанчын

Таксама ўзбройце, каб ярмо жахлівае

Навекі скінуць.

МЭЛКАМ. Супакой жа іх:

Мы выступаем. Англія дае

Нам дзесяць тысяч войска – Сіўард,

Найлепшы з хрысціянскіх вайскаводаў,

Яго ўзначаліць.

РОС. Я хацеў бы адказаць

Вам радасцю такой жа; ды пра тое,

Што ведаю, лепш у пустэльні

Лямантаваць самотна.

МАКДАФ. Гэтая бяда

Ўсіх закранае ці кагосьці аднаго?

РОС. Для ўсіх, душой сумленных, гора моцнае,

А для цябе – дык асабліва.

МАКДАФ. Калі так,

Чаму замоўчваеш? Кажы!

РОС. Не дай сваім

Вушам язык мой зненавідзець,
 Што нечуванья прамовіць словы.
 МАКДАФ. Здагадваюся ўжо...
 РОС. Ўзялі твой замак,
 Дзяцей зарэзалі ды жонку верную.
 А як – казаць не буду я: праз гэта
 Да мёртвых целаў я й тваё дадаў бы.
 МЭЛКАМ. О неба міласэрнае! Мой сябра,
 На бровы не насоўвай капялюш:
 Боль у душы няхай слязьмі спывае,
 Нямая скруха сэрца разрывае.
 МАКДАФ. Дзяцей таксама?
 РОС. Жонку, дзетак, служак –
 Каго знайшлі.
 МАКДАФ. А я ж пакінуў іх... І жонку?
 РОС. Я ж казаў.
 МЭЛКАМ. Трымайся. Бо адно бальсан адплаты
 Бязлітаснай і зможа загаіць такі
 Жаль несуцешны.
 МАКДАФ. А ён – бяздзетны... Ўсё маё патомства...
 Ўсіх, кажаце? Каршук пякельны! Ўсіх?
 Адзіным махам куранят усіх
 І з квочкаю?
 МЭЛКАМ. Трымайся мужам у бядзе.
 МАКДАФ. Што ж, твая праўда. Толькі не магу я
 Усё не адчуваць як чалавек,
 Забыць я не магу найдаражэйшага,
 Што меў. І як жа неба
 Не зберагло іх? Чалавеча грэшны,
 Забілі праз цябе іх – не за іхнія,
 А за твае грахі. Іх, неба, супакой!
 МЭЛКАМ. Свой меч вастры сваёй жалобай,
 У сэрцы не тушы – распальвай гнеў.
 МАКДАФ. Не буду выстаўляцца, як хвалько,
 І плакаць, як жанчына. Неба дай патолі,

Змяці ўсе перашкоды – і, урэшце,
Ты з ворагам шатландцаў і маім.
Звядзі мяне на даўжыні мяча,
Як ацалее – то даруй яму.
МЭЛКАМ. Вось мова рыцара. Гатова войска.
Хадзем жа развітацца з каралём.
Макбет саспеў, і ўжо нябёсаў сілы
Рыхтуюць на яго свой серп належна.
Хоць ноч яшчэ – дзень прыйдзе непазбежна.
(Выходзяць).

ДЗЕЯ ПЯТАЯ

СЦЭНА 1

Дансінан. Пярэдні пакой у замку.
Уваходзяць лекар і прыдворная дама.

ЛЕКАР. Вось ужо дзве ночы я тут пры ёй разам з вамі, але яшчэ не ўпэўніўся ў праўдзівасці вашых сведчанняў. Калі яна выходзіла і блукала тут апошні раз?

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Пасля таго, як Яго вялікасць вырушыла ў паход, я гэта бачыла не раз. Яна падымалася з ложка, нацягвала начны ўбор, адчыняла стальніцу, вымала адтуль паперу, перагортвала яе, штосьці на ёй пісала, перачытвала, потым запячатвала і зноў вярталася ў ложак. І ўсё гэта – у глыбокім сне.

ЛЕКАР. Вялікі разлад усёй нашай прыроды – цешыцца дабрадайным сном і ў той жа час не пакідаць дзённага клопату. А ці ў гэтай дрымотнай узбуджанасці яна толькі блукала і рабіла тое, што вы казалі, або, можа, што-небудзь і гаварыла?

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Казала, сэр, але я гэта не магу паўтарыць.

ЛЕКАР. Мне можна, а нават трэба.

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Ні вам, ні камусьці іншаму, бо няма ў мяне сведкаў, якія б пацвердзілі мае словы.

(Уваходзіць лэдзі Макбет са свечкай).

Зірніце, вось яна ідзе. Гэтак яна заўсёды ходзіць і, прысягаючыцём, моцна спіць. Стойце ціха і сачыце за ёю.

ЛЕКАР. Адкуль у яе свечка?

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Свечка стаяла каля яе ложка. Яна загадала, каб у яе спальні заўсёды гарэла святло.

ЛЕКАР. Вы бачыце: вочы ў яе расплюшчаныя.

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Але яны нічога не бачаць.

ЛЕКАР. Што гэта яна робіць? Паглядзіце, як яна трэ рукі.

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Гэта ў яе зрабілася звычай. Ёй здаецца, што яна іх мые. Часам гэта можа доўжыцца чвэрць гадзіны.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. А вось яшчэ пляма.

ЛЕКАР. Т-с..., яна гаворыць... Я запішу ўсе яе словы, каб лепей іх запамніць.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Прэч, праклятая пляма! Прэч, кажу! Раз... два... Ну, час ужо й за справу брацця... Як цёмна ў пекле... Сорам, мой дружа, сорам... Жаўнер, а вось жа, напужаўся. А чаго нам баяцца? Калі б хто і даведаўся, то ўлада ж у нашых руках. І хто наважыцца ў нас пытацца? Але хто б мог падумаць, што ў старога столькі крыві!

ЛЕКАР. Вы чуеце?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. У тана фэйфскага была жонка. Дзе яна цяпер? Як, няўжо гэтыя рукі ніколі чыстымі не будуць? Але ўжо до-сыць пра тое, мой дружа, досыць. Гэты страх усё загубіць.

ЛЕКАР. Так-так. Вы даведаліся пра тое, чаго вам не трэба было ведаць.

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Яна выказала те, чаго не трэба было ка-заць, я ўпэўнена ў гэтым. Толькі небу вядома, што ведае яна.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. А рука й дагэтуль пахне кроўю. Усе водары араўійскія не пераб'юць гэтага паху ў гэтай маленькай руч-цы! Ох, ох, ох!

ЛЕКАР. Як яна ўздыхае! Вялікі ў яе цяжар на сэрцы.

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Не хацела б я мець у грудзях гэткае сэрца, нават калі б атрымала за гэта тытул каралевы.

ЛЕКАР. Добра, добра, добра...

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Дай жа Божа, каб усё гэтак было.

ЛЕКАР. Гэтая хвароба – па-за межамі майго досведу. Зрэшты, я ведаў людзей, якія блукалі ў сне, але спакойна памерлі ў сваіх ложках.

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. Памый рукі. Надзень начную апранаху. Чаго ты такі бледны? Яшчэ раз кажу табе: Бэнка пахаваны, яму ўжо не выйсці з магілы.

ЛЕКАР. Нават так?

ЛЭДЗІ МАКБЕТ. У ложка, у ложка! Хтосьці грукае ў браму. Хадзем,

хадзем, хадзем. Дай мне руку. Што зроблена, тое зроблена.
У ложка, у ложка, у ложка!

(Выходзіць).

ЛЕКАР. Зараз яна пойдзе ў ложка?

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Адразу ж.

ЛЕКАР. Не проста кепская йдзе пагалоска.
Гвалт у жыцці народзіць толькі гвалт.
А хворая душа адно глухой падушцы
Адкрыцца прагне. Ёй не лекар трэба –
Святар для споведзі. О Божа праведны,
Даруй нам. Даглядайце ж пільна лэдзі:
Ёй вострых рэчаў не давайце ў рукі.
Так дзіўна ўсё й для сэрца, й для вачэй...
А што я думаю, я не скажу, хутчэй.

ПРЫДВОРНАЯ ДАМА. Дабранач вам, шаноўны лекар.

(Выходзяць).

СЦЭНА 2

Поле паблізу Дансінана. Гучаць барабаны, развяваюцца штандары.
Уваходзяць Ментыт, Кэйтнэс, Энгус, Ленакс і жаўнеры.

МЕНТЫТ. Ангельцы блізка ўжо, вядуць іх Мэлкам,
Ягоны дзядзька Сіўард і Макдаф;
Адпомсціць прагнуць. Бо і мёртвы
Паўстаў бы супраць гвалту й здзекаў
Крывавых.

ЭНГУС. Іх сустрэнем каля лесу
Бірнамскага – ідуць яны туды.

КЭЙТНЭС. Ці Доналбэйн ідзе супольна з братам?

ЛЕНАКС. Упэўнены, што не. Я маю спіс
Усіх дваран, якім прыйшла пара
Мужамі стаць. Сын Сіўарда там з імі
Ды юнакі.

МЕНТЫТ. А наш тыран што робіць?

- КЭЙТНЭС. Вялікі Дансінан свой умацоўвае.
Хтось кажа, што ён звар'яцеў дарэшты,
А тыя, што яго менш ненавідзяць,
Нябачанай адвагай клічуць гэта.
Ды ясна ўсім – дзяржавы расхістанай
У путы ўлады ён, як хоча, не загоніць.
- ЭНГУС. Адчуў ён: на яго руках забойстваў
Сляды таемных; закалоты помсцяць
За вераломства; страхам – не любоўю –
Змушае ён скарацца, й сан павіс на ім,
Як волатавы ўбор на злодзею-карузліку.
- МЕНТЫТ. Яму не зразумела ўжо, што ён
Сам адчувае, калі дух паморкавы
Кляне сябе за тое, што жыве ў ім.
- КЭЙТНЭС. Хадзем – таму паслужым, да каго
Нас абавязак заклікае; з лекарам
Сустрэнемся нямоглае айчыны.
Каб ацаліць яе, мы да апошняй кроплі
Пральём з ім кроў.
- ЛЕНАКС. Ці столькі, колькі слаўны
Запатрабуе квет ад нас дзяржаўны –
Ў ёй пустазелле ўтопім. На Бірнам!
(Выходзяць маршам.)

СЦЭНА 3

Дансінан. Зала ў замку. Уваходзяць Макбет, лекар і служкі.

- МАКБЕТ. Не буду й слухаць – хай усе ўцякаюць.
Аж покуль лес не вырашыць Бірнамскі
На Дансінан, нічога не баюся. Мэлкам?
Той хлопчык? А хіба ён не жанчынай
Народжаны? Прадказвалі мне духі:
«Ніхто з народжаных жанчынаю цябе
Не пераможа». То ўцякайце, таны-хлусы,

Да Англіі эпікурэйцаў! Цвёрдая
Мая рука, клёк не паддасца скрусе –
Ніякае бяды я не баюся.

(Уваходзіць служба).

Ах, каб жа ты счарнеў, бо пабялелы ўвесь,
І выгляд дурнаваты, як у гусі.

СЛУЖКА. Там дзесяць тысяч іх...

МАКБЕТ. Каго? Гусей?

СЛУЖКА. Жаўнераў, сэр.

МАКБЕТ. Пратры свой твар – і страх
Свой, баязлівец, нарумянь. Якіх
Жаўнераў, блазен? То бадай ты здох;
Так спалатнеў, што кожнага спужаў бы.
Якіх жаўнераў, боўдзіла?

СЛУЖКА. Ангельскіх,

Як ласка ваша...

МАКБЕТ. Прэч ідзі адсюль!

(Служка выходзіць.)

Гэй, Сэйтан! А між тым, тужліва ў сэрцы
На згадку... Сэйтан! Ці я ў гэтай бітве
Ўздымуся, ці навечна прападу.
Пажыў я досыць. Шлях майго жыцця
Засыпаны сухім, пажоўклым лісцем.
Таго ж, што аздабляе старасць нашу –
Сяброў, шаны, любові – я не маю.
Адно кляцьбу глухую чую ўсюды
І падлабуньванні, якіх бы не хацела
І слухаць сэрца беднае, ды – мусіць.
Гэй, Сэйтан!

Уваходзіць С э й т а н.

СЭЙТАН. Тут я.

МАКБЕТ. Што там новага чуваць?

СЭЙТАН. Пацвердзіліся данясенні ўсе.

МАКБЕТ. Змагацца буду я, пакуль жывога мяса

Ў мяне не застанецца на касцях.

Падай мне панцыр.

СЭЙТАН.

То ж зарана, валадар.

МАКБЕТ.

Пара!

Хай вершнікі акругу аб'язджаюць

І баязліўцаў вешаюць. Падай

Мой панцыр.

Уваходзіць л е к а р.

Што там з хвораў, лекар?

ЛЕКАР.

Няпростая там немач, валадар –

Яе трывожаць прывіды няспынна.

МАКБЕТ.

То вылечы яе. Ці ж ты не можаш

Схварэлы дух гаіць, з карэннем

Сум вырваць з памяці, а ў мозгу знакі

Трывогі выцерці – і забыццё ёй

Салодкае паслаць; цяжар зняць з сэрца,

Ачысціўшы душу ёй ад атруты?

ЛЕКАР.

З тым рады дасць сам хворы толькі...

МАКБЕТ.

Тады сабакам выкінь лекі марныя!

(Да Сэйтана.)

Надзень жа панцыр. Не забудзь жазло!

На коней! Таны, лекар, ад мяне

Ўцякаюць. Сэйтан! Ну, жвавей!

Калі бы ты, лекар, выявіць быў здольны

Краіны гэтай немач, распазнаць

Хваробу ды вярнуць здароўе ёй,

Тады я й месяц змусіў бы ўслаўляць

Цябе.

(Намагаючыся скінуць панцыр.)

Здымі з мяне вось гэта, Сэйтан.

Якімі б сродкамі на ляксу – хробастам,

Лістом александрыйскім – ад ангельцаў

Мне край ачысціць? Ці ты чуў пра іх?

ЛЕКАР.

О так. Пра каралеўскую выправу

Дайшлі ўжо чуткі.

МАКБЕТ (*паказваючы Сэйтану на шчыт*).

Гэта вось нясі за мной.

Не, мне майго жыцця не страшны крэс:
Не йдзе ж яшчэ на Дансінан Бірнамскі лес.

Выходзяць усе, акрамя л е к а р а.

ЛЕКАР. Калі б адсюль я ўратаваўся цэлы,
Вярнуцца мне б сюды больш не карцела.

(*Выходзіць*).

СЦЭНА 4

Поле каля Бірнамскага лесу. Гучаць барабаны, развяваюцца штандары. Уваходзяць М э л к а м, стары С і ў а р д і яго сын, М е н т ы т, К э й т н э с, Э н г у с, Л е н а к с, Р о с і ж а ў н е р ы.

МЭЛКАМ. Сябры, я веру: блізкі дзень, калі
Ў бяспецы будуць нашы котлішчы.

МЕНТЫТ. Сумневу ў тым няма.

СІЎАРД. Што тут за лес?

МЕНТЫТ. Бірнамскі.

МЭЛКАМ. Ваяры няхай ссякаюць
З дрэў голле ды нясуць перад сабою –
Мы колькасць войска прыхаваем так
І ворага падманем.

ЖАЎНЕРЫ. Зробім так, як трэба.

СІЎАРД. Тыран, гляджу, ўмацоўвае свой Дансінан,
Каб вытрымаць у ім аблогу нашу.

МЭЛКАМ. Апошняя яго надзея ў тым. Бо ўсякі,
Вялікі ці малы, ўцякае ад яго,
Як ёсць мажлівасць, бо яму
Служылі ўсе з прымусу.

МАКДАФ. Ну, хада падзей
Пакажа. А цяпер даверымся
Умельству ваяваць.

МАКБЕТ. Не сёння мусіла такое стацца,
Тады б быў час на гэта... Заўтра, заўтра, заўтра.
Дні крокамі драбнюткімі паўзуць
Аж да апошняе жыцця старонкі.
Ўсе «ўчора» толькі асвятлялі шлях
Да тлену смерці. Гасні ж марна, свечка!
Жыццё – рухлівы цень, актор на сцэне:
Пайграў, пабегаў, палямантаваў
Час нейкі – ды прапаў. Ды гэта –
Для дурняў казка, з гучных слоў адно,
Але без сэнсу.

Уваходзіць вясцун.

Языкам прыйшоў
Мянціць? Кажы хутчэй!

ВЯСТУН. Мой валадар,
Я абавязаны, што бачыў, раскажаць вам.
Не знаю, як пачаць...

МАКБЕТ. Давай, кажы.

ВЯСТУН. Ё дазоры на пагорку я стаяў
І на Бірнам глядзеў, аж раптам бачу:
Ён рушыць на мяне.

МАКБЕТ. Ты раб і хлус!

ВЯСТУН. Гнеў на мяне абрыньце, калі хлушу!
За мілі тры адсюль – зірніце самі –
Ідзе на замак лес.

МАКБЕТ. Калі ты маніш мне,
На першым жа суку жыўцом падвешу,
Каб з голаду ты ссох; як гэта – праўда,
Ты тое самае зрабі са мною.
Я ўжо ў сумневах – праўдай двухсэнсоўнай
Дурыў той чорт: «Не бойся, покуль лес
Бірнамскі не пайшоў на Дансінан».
Ды ўсё-ткі лес на Дансінан пайшоў!
Да зброі! Калі так яно, відаць,

Мне ўсё адно – ці тут канца чакаць,
Ці дзе яшчэ! Стаў абьяжавы мне свет –
То хай загіне ўсё за мною ўслед!
Усе за мной наперад! Вецер, скавычы!
Не дам мяне са зброяю перамагчы!
(*Выходзяць*).

СЦЭНА 6

Дансінан. Перад замкам. Гучаць барабаны,
развяваюцца штандары. Уваходзяць М э л к а м,
стары С і ў а р д ды іх войска з галінкамі ў руках.

МЭЛКАМ. Прыйшлі. Зялёную аслону выкіньце,
Хай вораг бачыць нас.

(*Да Сіўарда*.)

Шаноўны дзядзька,
Вы й мой стрыечны – ваш шляхетны сын –
Бой пачняце, а я й Макдаф шаноўны
Так, як запланавана, рэшту справы
Ўсю возьмем на сябе.

СІЎАРД. Ну што ж, бывайце!

Хай ворагі нас знішчаць да начы,
Як мы не здольныя перамагчы.

МАКДАФ. Хай трубы ўсе як наймацней гучаць,
А кроў і смерць іх голасам грываць!

(*Выходзяць*.)

СЦЭНА 7

Іншая частка поля. Гоман бітвы. Уваходзіць М а к б е т.

МАКБЕТ. Я як мядзведзь прыкуты – не ўцячы,
Ды ад аблавы буду бараніцца.
Дзе той, хто маткаю не меў жанчыну? –
Ад іншае ж рукі я не загіну.

Уваходзіць м а л а д ы С і ў а р д.

МАЛАДЫ СІЎАРД. Хто ты?

МАКБЕТ. Жахнешся ты майго імя.

МАЛАДЫ СІЎАРД. О не,
Хай бы яно было з імён пякельных
І найстрашнейшае.

МАКБЕТ. Завуць мяне Макбет.

МАЛАДЫ СІЎАРД. Імя агіднейшага д'ябал нават
Мне не назваў бы.

МАКБЕТ. І страшнейшага.

МАЛАДЫ СІЎАРД. Ты хлусіш,
Тыран пракляты! Мечам гэта давяду я.
Б'юцца. М а л а д ы С і ў а р д падае мёртвы.

МАКБЕТ. Ты – звычайнае дзіця жанчыны,
Нібыта пёрка для мяне, і меч вось гэты
Ў руках таго, хто нарадзіўся ад кабеты.
(*Выходзіць*).

Гоман бітвы. Уваходзіць М а к д а ф.

МАКДАФ. Там добра бой чуён. Тыран, з'явіся!
Калі не мой удар цябе дакончыць,
Забітых дзетак, беднай жонкі душы
Мне не дадуць спакою аж да скону.
Я не магу сялян нанятых секчы –
Макбет, з'явіся! І – або я мечам
Праткну цябе, або яго я ў похвы
Схаваю некранутым. Ты дзесь блізка.
Мячы грымяць – ваяр тут б'ецца дужы.
Звядзі мяне з ім, лёс! Я не прашу
Нічога болей.

(*Выходзіць*).

Гоман бітвы. Уваходзяць М э л к а м і стары С і ў а р д.

СІЎАРД. Сюды, мілорд! Без бою замак здаўся,

Бо здрадзіла тырану частка войска.
Харобра б'юцца вашы таны мужныя,
Ідзе бой да канца, і перамога
Ўжо блізкая.

МЭЛКАМ. Тут нам сустрэўся вораг,
Што б'ецца ўжо за нас.

СІЎАРД. Прашу, у замак.
(*Выходзяць*).

Гоман бітвы.

СЦЭНА 8

Іншая частка поля. Уваходзіць *Макбет*.

МАКБЕТ. Нашто ўдаваць вар'ята рымскага¹ –
На меч свой кінуўшыся, паміраць?
Бо, покуль бачу я жывых, то лепей
Іх забіваць.

Уваходзіць *Макдаф*.

МАКДАФ. Сюды, сабака выклёты!

МАКБЕТ. З усіх людзей адно з табой сустрэцца
Я не хацеў бы. Прэч ідзі – крыві тваіх
Замнога на душы маёй.

МАКДАФ. Табе
Адкажа меч, а слоў мне не хапае,
Каб выказаць, які мярзотнік ты,
Крываяя пачвара!

Б'юцца.

МАКБЕТ. Ты марнуеш час:
Хутчэй паветра мечам ты параніш,

¹ Макбет тут, відавочна, мае на ўвазе кагосьці з рымскіх дзеячаў – Брута або Касія, якія, убачыўшы, што іх справа гіне, скончылі жыццё самагубствам

Чым плоць маю. Лепш па слабых шаломах
Нанось удары, бо зачараванае маё
Жыццё ніхто з народжаных жанчынай
Збраць не зможа.

МАКДАФ. То цябе я расчарую!
Табе хай валадар твой, д'ябал, скажа:
Макдаф дачасна з маціцы калісьці
Быў выразаны.

МАКБЕТ. Хай язык адсохне ў іх!
Не веру болей дэманам падступным:
Маю зламалі мужнасць тых словы,
Што двухсэнсоўнасцю сваёй умеюць
Душу надзеямі пустымі цешыць,
Ды губяць нас. З табой не буду біцца!

МАКДАФ. То здайся, баязлівец, і жыві,
Каб ганьбаю зрабіцца ўсяго свету.
Як рэдкае пачвары, твой партрэт
На жэрды вывесім – яшчэ й надпішам:
«Глядзіце на тырана».

МАКБЕТ. Я не здамся, не,
Каб пыл не цалаваць з-пад Мэлкамавых ног,
Не слухаць чэрні злосныя праклёны!
Хоць лес Бірнамскі йдзе на Дансінан
І хоць ты не народжаны жанчынай,
Давай, Макдаф! Тут шчыт мой. І праклён
Няхай таго дагоніць, хто папросіць
Спыніцца й першы крыкне: «Досыць!».
Яны адыходзяцца, ведучы бойку. Рух і гамана.

Адступленне. Граюць фанфары. Пад біццё
барабанаў уваходзяць са штандарамі М э л к а м,
с т а р ы С і ў а р д, Р о с д ы і н ш ы я т а н ы і ж а ў н е р ы.

МЭЛКАМ. Я спадзяюся, ўсе сябры вярнуліся?

СІЎАРД. Наўрад ці ўсе. Ды, бачу, заплацілі
За перамогу мы не надта й дорага.

МЭЛКАМ. А дзе ж Макдаф і дзе ваш сын адважны?
 Рос (*да Сіўарда*) Ваш сын, мілорд, сплаціў доўг ваяра;
 Паспеўшы ледзьве з хлопца стаць мужчынам.
 Ён, выйшаўшы адважна на двубой,
 У ім загінуў.
 СІЎАРД. То забіты ён?
 РОС. На жаль,
 Забраны з поля мёртвым ён. Ды не мерайце
 Вы смутку мужнасцю ягонай,
 Каб смутак ваш не быў такі ж бязмежны.
 СІЎАРД. Паранены не ў спіну быў?
 РОС. У грудзі.
 Цяпер Гасподні ён ваяр! Калі б
 Сыноў я меў як валасоў на галаве,
 То смерці лепшай ім бы не жадаў.
 Маё па ім пазвоннае такое.
 МЭЛКАМ. Варты
 Жалобы й большай ён, яе я спраўлю.
 СІЎАРД. Ці ж большага чакаць? Палёг ён слаўна,
 Сплаціў свой доўг. Хай Госпад будзе з ім!
 А вось хто дасць уцеху нам усім.
 Уваходзіць Ма к д а ф, несучы галаву Ма к б е т а.
 МАКДАФ. Вітанне каралю! Ты – наш кароль.
 Вось галава тырана. Край наш – вольны.
 Наўкола – пэры, каралеўства самы квет.
 І сэрцы іх з тваім у згодзе б'юцца,
 І ўсе іх галасы з маім сальюцца:
 «Няхай жыве Шатландыі кароль!»
 УСЕ. Няхай жыве Шатландыі кароль!
 Гучаць фанфары.
 МЭЛКАМ. Мы, часу не марнуючы, аддзячым
 Вам за праяву вашае любові.
 Вам, таны й сваякі, я тытул графаў
 Надам – яшчэ ў Шатландыі ніхто

Такога тытула не меў. Патрэбна
(Хоць хутка гэта нам зрабіць не ўдасца)
На бацькаўшчыну ўсіх вярнуць сяброў,
Што пераслед зазналі ад тырана;
Злачынцаў-памагатых пакараць яго
І каралеву-ліхадзейку: чуў, яна,
Аднак жа, на сябе наклала рукі.
Спачатку гэта зробім, потым рэшту
Мы выканаем, як на гэта прыйдзе час,
Няхай жа Госпад не пакіне нас.
Мы дзякуем і ўсім шлём запрашэнне ў Скоўн,
Дзе будуць нас каранаваль на трон.

Гучаць фанфары. Усё выходзяць.

КАМЕНТАР ПЕРАКЛАДЧЫКА

Трагедыя «Макбет» была напісана Шэкспірам паміж 1604 і 1606 г., а хутчэй за ўсё, у 1606 годзе. На карысць апошняй даты, у прыватнасці, сведчыць празрысты намёк са сцэны 2 дзеі другой трагедыі на актуальную ў той час падзею – распачаты ў канцы сакавіка 1606 г. працэс над езуіцкім святаром Генры Гарнэтам, звязаным з няўдалай «парахавай змовай» супраць нядаўна перад тым каранаванага караля Якаба (Джэймса) Першага. Першая пастаноўка трагедыі адбылася ў ліпені або жніўні таго самага года ў тэатры «Глобус», а потым яе паказалі таксама пры каралеўскім двары. Далейшая гісторыя існавання трагедыі «Макбет» на тэатральнай сцэне ўключае сотні адметных пастановак у Англіі і шмат якіх іншых краінах свету, у т. л. у Японіі і Кітаі. У ролях галоўных персанажаў п'есы ў розныя часы і на розных сцэнах выступалі такія куміры тэатральнай публікі, як Джон Ф. Кембл, Ханна Прычард, Сара Сіданз, Фердынанд Флек, Ёільям Ч. Мак-рэдзі, Эдвін Форэст, Шарлота Кашман, Адэлаіда Рысторы, Элен Тэры, Марыя Ярмолава, Лорэнс Аліўе, Віўен Лі, Міхаіл Цароў, Энтані Шэр, Крыстафер Эклстан, Масанэ Цукаяма, Хуан Цзолінь, Сэрс Роўнан і г. д.

Падзеяй тэатральнага жыцця Беларусі 1974 года стала здзейсненая маладым тады рэжысёрам Барысам Луцэнкам разам з трупай мінскага Рускага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага пастаноўка «Макбета», якая, сярод іншага, атрымала Гран-Пры тэатральнага фестывалю ў нямецкім Штутгарце. Сярод выканаўцаў роляў у гэтым спектаклі ў розны час вылучаліся Расціслаў Янкоўскі, Аляксандра Клімава, Людміла Былінская, Валерый Шушкевіч, Юрый Сідараў і інш.

Пры жыцці Шэкспіра тэкст трагедыі «Макбет» не быў надрукаваны: ён упершыню выйшаў у «фоліа», зборы твораў 1623 года. Наступная публікацыя з'явілася ў другім зборы твораў (1632). Сучасныя шэкспіраведы лічаць, што паасобныя фрагмен-

ты «Макбета» маюць характар уставак, якія, відаць, не належаць пярэ Шэкспіра. Яны ўпершыню з'явіліся ў згаданым пасмяротным выданні, «фоліа». Гаворка ідзе, напрыклад, пра сцэну 5 трэцяй дзеі або словы Гекаты пасля яе з'яўлення ў сцэне 1 чацвёртай дзеі п'есы. Існуе версія, што гэтыя радкі мог напісаць аўтар п'есы «Вядзьмарка», створанай прыкладна ў той самы час Томасам Мідלטанам (1580–1627), досыць вядомым драматургам шэкспіраўскай эпохі.

На сёння самымі аўтарытэтнымі каментаванымі выданнямі «Макбета» ў арыгінале лічацца:

Shakespeare's Tragedy of Macbeth. Silver series of classics. Sprague, Homer B. (ed.). New York: Silver, Burdett, & Co., 1889.

Macbeth. The Arden Shakespeare, second series. Muir, Kenneth (ed.). London: Methuen & Co. Ltd., 1951.

Macbeth. The Riverside Shakespeare. Kermode, Frank (ed.). Boston: Houghton Mifflin, 1974.

Macbeth. The New Cambridge Shakespeare. Braunmuller, Albert R. (ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Macbeth. The Oxford Shakespeare. Brooke, Nicholas (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2008.

Macbeth. The Arden Shakespeare, third series. Clark, Sandra; Mason, Pamela (eds.). London: Bloomsbury Publishing, 2015.

Першы пераклад п'есы на беларускую мову быў зроблены з рускай мовы Уладзімірам Шахаўцом (апубл. у 1954 г.).

На ўкраінскую мову твор пераклалі П. Куліш, Г. Хаткевіч, Ю. Фэдзьковіч, Т. Асьмачка, П. Свянціцкі (пераклад не захаваўся), Ю. Карэцкі, Б. Тэн і В. Гумянюк, А. Гразноў, на рускую – В. Кюхельбекер, М. Урончанка, Б. Пастарнак, Г. Радлава, М. Лазінскі, Ю. Карнееў, У. Гандэльсман, А. Флора, Г. Сягаль, А. Чарноў, Ю. Ліфшыц, на літоўскую – А. Хургінас, на латышскую – Фр. Адамовічс.

ЗМЕСТ

Макбет: сіндром злачынства, або Як зло нараджае зло.

<i>А. Баршчэўскі</i>	5
Макбет	11
Дзея першая.....	11
Дзея другая	29
Дзея трэцяя.....	43
Дзея чацвёртая.....	60
Дзея пятая	78
Каментар перакладчыка	93

Серыя «Драматургі свету»

Літаратурна-мастацкае выданне

Шэкспір, Уільям

МАКБЕТ

Адказы за выпуск *Зм. Колас*.

Падпісана да друку 15.04.2023. Фармат 60×84 ¹/₁₆.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 4,67. Ум. друк. арк. 5,58.

Наклад 55 асобнікаў. Заказ № 765.

Выдавец індывідуальны прадпрымальнік Зміцер Колас.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі

выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка

друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220114, Мінск.

Вытворчае даччынае ўнітарнае прадпрыемства

«Друкарня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі

выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка

друкаваных выданняў № 2/18 ад 26.11.2013.

Пл. Свабоды, 23-103, 220030, г. Мінск.